

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Teologická fakulta
Katedra teologické etiky, sociální etiky a etického vzdělání

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

IRSKÝ KONFLIKT, PŘÍKLAD NÁSILNÉHO KONFLIKTU V KŘESŤANSKÉM NÁBOŽENSTVÍ

Vedoucí práce: doc. Mgr. Jaroslav Vokoun, Th.D.

Autor práce: Jitka Kendallová

Studijní obor: Učitel náboženství a etiky

Forma studia: Kombinovaná

2007

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci pod názvem „Irský konflikt, příklad násilného konfliktu v křesťanském náboženství“ vypracovala samostatně s využitím uvedených pramenů a literatury.

Jitka Kendallová

V Českých Budějovicích, listopad 2007

Děkuji vedoucímu bakalářské práce doc. Mgr. Jaroslavu Vokounovi, Th.D. za cenné rady, připomínky a metodické vedení.

OBSAH

Bakalářská práce	1
Irský konflikt, příklad násilného konfliktu v křesťanském náboženství.....	1
Obsah	4
Úvod.....	5
1. Historické kořeny konfliktu mezi protestanty a katolíky v Severním Irsku a jeho vývoj	6
2. Severoirský konflikt ve 20. století	11
2.1. Pojmový aparát a rozložení sil v současném Severním Irsku.....	11
2.1.1. Republikánské politické strany a paramilitaristické skupiny	12
2.1.2. Unionistické politické strany a paramilitaristické skupiny.....	14
2.2. Teoretická východiska konfliktu	15
2.3. Průběh konfliktu ve 20. století.....	19
2.3.1. Severoirský Ulster v období od rozdělení Irského ostrova až do konce II. světové války	20
2.3.2. Belfast, 50. až 70. léta 20. století	21
2.3.3. Konec 20. století a mírová politická jednání	24
3. Náboženství, politika a násilí.....	27
3.1. Násilí a náboženství	28
3.1.1. Přípustnost násilí v křesťanství.....	28
3.1.2. Negativní dialektika prostředků a cílů	32
3.2. Rozdílné motivy protestantského a katolického násilí v Severním Irsku.....	33
3.3. Politika a náboženství	36
Závěr	40
Literatura a další zdroje	42
Literatura.....	42
Internetové zdroje	44
Přílohy.....	45
Rejstřík.....	52
ABSTRACT.....	56
ABSTRAKT	56

ÚVOD

*„Nevíme, kdy válka skončí a zatím nemůžeme jet dál, oznámil. Boje se zřejmě protáhnou na dlouhou dobu, možná na celé roky. Na obou stranách jsou silní a stateční válečníci a bojovat v jednom i druhém vojsku je ctí. Není to válka, kde by na jedné straně byli dobří a na druhé zlí. Je to válka mezi silami, které zápasí o jednu a tutéž moc a jakmile takový druh bojů jednou začne, trvá mnohem déle, než jiné války, protože Alláh je na obou stranách.“ (Paulo Coelho: *Alchymista*)*

V následujícím textu se pokusím přiblížit specifika severoirského konfliktu. V počátku všech následujících úvah stojí znepokojující fakt, že v rámci západoevropského státu vystavěného na demokratických principech došlo v druhé polovině 20. století k systematickému potlačování práv nábožensky a etnicky definované menšiny. Druhým, neméně znepokojujícím, momentem je to, že příslušníci dvou křesťanských denominací, tedy lidé sdílející morální přesvědčení založené na lásce k bližnímu, jsou s to řešit spory prostřednictvím násilí, ba co více, toto násilí nábožensky ospravedlňovat či alespoň jej s ohledem na náboženství legitimizovat.

Práce je rozdělena do tří kapitol. V první kapitole se pokusím o co možná stručný přehled historického formování vztahů mezi katolíky a protestanty, resp. mezi Iry a Angličany. V této kapitole se snažím o maximální stručnost a postižení základních charakteristických rysů. Tento historický exkurz je nezbytný pro pochopení současnosti konfliktu.

Druhá kapitola je věnována podobě konfliktu ve 20. století. V této kapitole se pokusím přiblížit první výše uvedený moment: problém systematického potlačování práv menšiny v moderní demokratické zemi západoevropského typu. Vycházet budu z teoretických reflexí sociálního konfliktu, zejm. z koncepce *Ralfa Dahrendorfa*.

Třetí část je pak věnována problému násilí a náboženství. Zde se nejprve soustředím na samotný vztah křesťanského náboženství k násilí. A dále se pokusím s ohledem na konkrétní severoirský konflikt přiblížit problém využití náboženství pro prosazování politických cílů a politických cílů povýšených do roviny jakéhosi svatého poslání. V této části se budu opírat zejm. o teze křesťanské etiky a dále o reflexe *Marka Juergensmeyera*, *Hannah Arendtové*, *Maxe Webera* aj.

1. HISTORICKÉ KOŘENY KONFLIKTU MEZI PROTES- TANTY A KATOLÍKY V SEVERNÍM IRSKU A JEHO VÝVOJ

Motto: „Irští katolíci ztratili půdu, protože bojovali za krále. Cromwellovci, kteří s'ali otci hlavu, donutili syna uprchnout a rozvrátili odvěký způsob vlády, obdrželi darem panství, jež ztratili katolíci při obraně monarchie, takže díky své rebelii získali to, oč přišli katolíci díky své loajalitě.“ (Jonathan Swift)¹

Konfliktní vztahy mezi Iry a Angličany se odvíjely již od 12. století, kdy došlo k prvním kolonizačním vlnám, jež směřovaly na Irský ostrov.² Prvními kolonizátory byli především Normané. Od 14. století se začínají uplatňovat specifické mechanismy, jež měly od sebe oddělit kolonizátory a původní irskou komunitu. Prostřednictvím zákazů a nařízení byly upravovány formy chování kolonizátorů vůči irskému národu,³ čímž vlastně byly položeny základy specifické situace Irů v rámci Spojeného království.

V 16. století získaly anglo-irské vztahy náboženského přesahu. Král *Jindřich VIII.* zrušil papežovi pravomoci nad Anglií a zaujal místo hlavy anglikánské církve. K vyostření sporu došlo za vlády *Alžběty I.*, která se snažila prosadit protestantismus ve všech částech království. V Irsku však narazila na tuhý odpor. Katolicismus se stal silou, která sjednocovala Irsko; protestantismus byl Iry vnímán jako náboženství nových, jim nepřátelských, anglických přistěhovalců.⁴

Centrem proti-anglického odporu se stal severoirský Ulster,⁵ který byl pod silným vlivem gaelské šlechty.⁶ Anglickou reakcí byla další intenzivní kolonizační vlna namířená právě do této oblasti a nové intervence anglické koruny. V druhé polovině 17. století byla kolonizace Ulsteru v podstatě dovršena. Irové vlastnili méně než 5% ulsterské půdy, zbytek půdy vlastnili kolonizátoři.⁷

---

¹ Citováno dle: SIMMS, J. G.: Restaurace a jakobitská válka (1660 – 1691); In: MOODY, T. W. – MARTIN, F. X. a kol. Dějiny Irska. Praha: NLN 1996, str. 154-155. ISBN 80-7106-151-4.

² Irsko jako cíl kolonizačních výbojů předurčovala již samotná poloha Irského ostrova (viz mj. CONNOLLY, S. J. (ed.): *The Oxford companion to Irish history*. Oxford: Oxford University press 2002, str. 169).

³ Charakteristickým dokumentem byly tzv. *Ustanovení v Kilkenny (The Statues of Kilkenny)* z roku 1366, která si kladla za cíl udržet etnickou i kulturní „čistotu“ anglické vládnoucí elity. *Ustanovení* zakazovala anglickým usedlíkům užívat irský jazyk, používat irská jména, uzavírat sňatky s Iry, hrát irskou hru „*hurdling*“ apod. (viz MADDEN, F. J. M.: *The history of Ireland*. London: Hoder Education, 2005, str. 13. ISBN 0-340-89001-0).

⁴ Viz HAYES-McCOY, G. A.: Tudorovský zábor (1534 – 1603); In: MOODY, T. W. – MARTIN, F. X. a kol. Dějiny Irska, NLN, Praha 1996, str. 135. ISBN 80-7106-151-4.

⁵ Viz Přílohy, Obrázek 1.

⁶ Viz CONNELLY, S. J. (ed.): *The Oxford Companion to Irish History*. Oxford: Oxford University Press 2002, str. 135.

⁷ Viz MADDEN, F. J. M.: *The history of Ireland*. London: Hoder Education, 2005, str. 39. ISBN 0-340-89001-0.

Pro katolíky se situace zlepšila s nástupem krále *Karla I.* Sliby, jež král Irům dal, však nebyly bezezbytku naplněny. Mimo to byl král nucen obrátit svou pozornost od Irska k situaci uvnitř Anglie. Anglie byla ve válečném konfliktu se Skoty a mimo to se schylovalo k občanské válce mezi králem a royalisty a anglickými republikány vedenými *Olivierem Cromwellem*. Po vítězství republikánů a nastolení republiky se *Cromwell* obrátil do Irska, potlačil zbytky katolického odporu a následovala vlna poprav a konfiskací katolického majetku.⁸ *Cromwellovská* invaze umocnila situaci předchozích kolonizačních vln a vedla k dalšímu výraznému přesunu bohatství z rukou katolíků do rukou protestantů.⁹

Po pádu *Cromwellovy* republiky dosedl na anglický trůn z emigrace se navrátilší *Karel II.*¹⁰ Věrnost Irů jeho otci však opět nebyla oceněna. Nápravy starých křivd se dočkali irští katolíci až za panování *Jakuba II.* Během jeho vlády byla protestantská nadvláda nad Irskem dokonce natolik oslabena, že hrozilo její vystřídání nadvládou katolickou. V roce 1688 byl proto protestantskou šlechtou vyzván *Jakubův zeť, Vilém III. Oranžský*, k tomu, aby se chopil moci a protestantské pořádky uhájil. *Vilém* přijal nabízenou anglickou korunu a ve vojenské konfrontaci s *Jakubem II.* vítězně obstál.¹¹

K očekávaným novým represím katolíků však nedošlo. *Vilémova* velkorysost se však setkala s nevolí irských protestantů disponujících irskou parlamentní mocí. Prostřednictvím parlamentu byla irskými protestanty vydávána a uplatňována celá řada silně protikatolických zákonů a nařízení – tzv. *trestních zákonů (Penal Laws)* –, které znemožňovaly katolíkům jakoukoli politickou či vojenskou kariéru.¹² Katolíci, kteří chtěli své pozice v armádě či úřadech uhájít, stejně jako katolíci, kteří vlastnili půdu, museli veřejně konvertovat a přijmout protestantismus.¹³ Cílem trestních zákonů bylo potlačit katolické vyznání, byť jeho likvidace nebyla

---

⁸ *Cromwell* dodnes zosobňuje v očích irského národa směsici náboženského fanatismu, hladu po irské půdě a krutosti, s níž jednal s místním obyvatelstvem. Následkem *Cromwellova* teroru umocněného ještě morovou vlnou zůstalo v Irsku pouze 500 000 obyvatel a země byla takřka vylištěna (viz CONNELLY, S. J. (ed.): *The Oxford Companion to Irish History*. Oxford: Oxford University Press 2002, str. 135).

⁹ Viz WALLACE, M.: *A Short History of Ireland*. Belfast: Appletree Press Ltd., 1986, str. 35-36. ISBN 0-86281-171-6.

¹⁰ Viz MOODY, T. W. – MARTIN, F. X. a kol. *Dějiny Irska*. Praha: NLN 1996, str. 154-155. ISBN 80-7106-151-4.

¹¹ 12. července 1690 došlo u řeky *Boyne* v Irsku k první bitvě mezi katolickými a protestantskými vojsky. Tento den a vítězství *Viléma Oranžského* je dodnes v protestantské části Severního Irska slaven známými pochody tzv. „*Oranžistů*“ (viz McKITTRICK, D. – McVEA, D.: *Making sense of the troubles*. London: Penguin books, 2001, str. 13-14. ISBN 0-14-100305-7).

¹² WALLOVÁ, M.: *Trestní zákony (1691 – 1778)*; In: MOODY, T. W. – MARTIN, F. X. a kol. *Dějiny Irska*. Praha: NLN 1996, str. 164. ISBN 80-7106-151-4.

¹³ Viz WALLOVÁ, M.: *Trestní zákony (1691 – 1778)*; In: MOODY, T. W. – MARTIN, F. X. a kol. *Dějiny Irska*. Praha: NLN 1996, str. 165. ISBN 80-7106-151-4. Konverzí podmiňované vlastnictví půdy vedlo k tomu, že v letech 1700 – 1775 poklesl podíl půdy v rukou katolíků z 14% na 5% (viz MADDEN, F. J. M.: *The history of Ireland*. London: Hoder Education, 2005, str. 40. ISBN 0-340-89001-0).

v zájmu protestantů; mnohem vhodnější bylo potvrdit rozdělení irské populace na protěžovanou protestantskou elitu a většinovou a deklasovanou katolickou masu.¹⁴

Počátkem 18. století došlo k významnému zhoršení životních podmínek venkovského, převážně katolického obyvatelstva. Populační exploze spojená s nástupem moderny,¹⁵ několik vln hladomoru, restrikce irského obchodu s vlnou a celkový nezájem anglické vlády o život „irského ksindlu“, jak Iry označoval i humanista *John Milton*, vedl k tomu, že životní podmínky především na venkově byly takřka nesnesitelné.¹⁶

S nástupem moderny však také došlo k politickému a kulturnímu probouzení *veřejnosti* jako nové specifické politické a sociální síly. Irsko-anglický konflikt se stává nejen konfliktem dvou náboženství, v němž jsou aktivně zapojeny relativně úzké skupiny, zejm. aristokraté, ale v pravém smyslu i konfliktem politickým a sociálním.¹⁷

Na veřejnost jako specifickou politickou (i kulturní) sílu se orientovali zejm. dva významní muži tohoto období: poslanec dublinského parlamentu a organizátor skupin tzv. *Dobrovolníků (Volunteers) Henry Grattan*¹⁸ a *Theobald Wolfe Tone*, vůdčí postava *Irské jednoty (United Irishman)*. *Grattan* především usiloval o emancipaci irské politiky, *Tone* o nápravu křivd a zlepšení vztahů mezi protestanty a katolíky.¹⁹ Na druhé straně se samozřejmě formují i protikatolické unionistické organizace, z nichž nejvýznamnější je dodnes vysoce aktivní *Oranžský řád (Orange Order)*.²⁰

Od 19. století se formovala i ryze katolická hnutí. Nositelem myšlenky rovnoprávnosti obou v Irsku žijících národů se stal *Daniel O'Connell*, gaelský aristokrat a zakladatele tzv. *Katolic-*

---

¹⁴ Viz WALLOVÁ, M.: Trestní zákony (1691 – 1778); In: MOODY, T. W. – MARTIN, F. X. a kol. Dějiny Irska. Praha: NLN 1996, str. 165. ISBN 80-7106-151-4).

¹⁵ Dle odhadů se irská populace v letech 1700 až 1800 více jak zdvojnásobila (viz BACCI, M. L.: Populace v evropské historii. Praha: NLN 2003, str. 14. ISBN 80-7106-495-5).

¹⁶ Viz WALLOVÁ, M.: Trestní zákony (1691 – 1778); In: MOODY, T. W. – MARTIN, F. X. a kol. Dějiny Irska. Praha: NLN 1996, str. 166. ISBN 80-7106-151-4).

¹⁷ Irský historik *R. B. McDowell* uvádí, že v tomto období „*ozbrojené složky, tudíž rozhodující sílu zemi, neměla v rukou vláda, ale politicky orientovaná veřejnost*“ (McDOWELL, R. B.: *Protestantský národ (1775 – 1800)*; In: MOODY, T. W. – MARTIN, F. X. a kol.: *Dějiny Irska*, NLN, Praha 1996, str. 175. ISBN 80-7106-151-4).

¹⁸ Původně se skupiny *Dobrovolníků* zakládaly jako domobrana. Z původně polovojenských jednotek se postupně vytvářely spolky a diskusní kluby (viz WALACE, M.: *A Short History of Ireland*. Belfast: Appletree Press Ltd., 1986, str. 44. ISBN 0-86281-171-6).

¹⁹ *Tone* byl po potlačení revoluce roku 1798 uvězněn a ve vězení spáchal sebevraždu. Stal se jedním ze symbolů irského boje za nezávislost a dodnes je uctíván jako jeden z irských světců. Tento moment je pro irský konflikt charakteristický. Ať již uvažujeme o konfliktu v jeho náboženské nebo politické rovině, náboženství v něm hraje významnou roli minimálně tím, že zakládá jakýsi „*náboženský diskurs*“. Významné postavy politického boje jsou fakticky uctívány nábožensky. Dochází tak k stírání mezi náboženstvím a politikou, resp. mezi sakrálním a profánním. Náboženství se v Irsku významně spolupodílí na tvorbě celkového étosu. (Poněkud podrobněji se budu tímto tématem zabývat v 3. kapitole tohoto textu).

²⁰ Viz MCKITTRICK, D. – McVEA, D.: *Making sense of the troubles*. London: Penguin books, 2001, str. 13 ISBN 0-14-100305-7.

kého svazu (Catholic Association). O'Connell úspěšně využil dva momenty. Prvním byla orientace na nejširší vrstvy populace; druhým úspěšné zapojení katolickou církev do primárně politických cílů. Oslovit i nejnižší vrstvy, které v té době neměly žádnou politickou reprezentaci, znamenalo získat značnou sílu pramenící z velkého počtu do té doby neorganizovaných nižších vrstev; zapojením katolického duchovenstva si O'Connell zajistil vysoce vhodnou skupinou pro šíření myšlenek Svazu, získávání nových členů i organizaci Svazu.²¹

Myšlenku autonomie si v 19. století bere za svou rovněž hnutí *Mladé Irsko (Young Ireland)*. Politicky nejnadanějším členem mladoirů byl dublinský advokát *Thomas Davis*. Hnutí za autonomii Irska však bylo v roce 1848 potlačeno.²² Irské zklamání, pocit křivdy a ztrátu naděje umocnil velký bramborový hladomor a nový nezájem Londýna o řešení problémů hladovějících.²³ Politické frustrace spojené s ekonomickým strádáním byly až na samotnou mez vystupňovány opětovným náboženským tlakem ze strany protestantů. V podstatě zdecimovaná katolická populace byla nucena volit mezi hladem a zřeknutím se katolického vyznání.²⁴

Na ideu irské samostatnosti navazuje tzv. *Irské republikánské bratrstvo (Irish Republic Brotherhood – IRB)*, známé též jako *Feníáni*. Zkušenost potlačených revolucí vedla *Féniány* k vytvoření polovojenské tajné organizace a k cílené a systematické přípravě na násilné odtržení Irska od Británie. Jejich snahy vyvrcholily povstáním roku 1867. To ovšem bylo opět potlačeno.

Na myšlenky *fenianismu* navázal především *Charles Stuart Parnell* a jeho *Pozemková liga (Land League)*.²⁵ Hlavním cílem *Ligy* bylo *organizovat* odpor proti velkostatkářům a hájit zájmy a práva katolických nájemců půdy.²⁶ Působení *ligy* vedlo v letech 1879 až 1882 k pravděpodobně největšímu masovému hnutí v novodobých dějinách Irska, k tzv. „*pozemko-*

---

²¹ Limerský anglikánský biskup *Dr. Jebb* v tomto období napsal: „*Poprvé během života naší generace došlo k tomu, že se příslušníci římskokatolické církve plně sjednotili... Po pravdě řečeno, podařil se rozdmýchat irskou revoluci.*“ (WHYTE, J. H.: DOBA DANIELA O'CONNELLA (1800 – 1847), In: MOODY, T. W. – MARTIN, F. X. a kol.: Dějiny Irska, NLN, Praha 1996, str. 190. ISBN 80-7106-151-4).

²² *Davisova* myšlenka autonomie byla založená nikoli nábožensky, ale národnostně. Podobně jako řada myslitelů tohoto období i *Davis* uvažuje o kategorii „národa“ jako o specifické entitě. Podle *Davise* je irská národní příslušnost vlastní celému společenství lidí, kteří v Irsku žijí a to bez ohledu na náboženské vyznání nebo původ (viz KILLEEN, R.: *A short history of modern Ireland*. Dublin: Gill & Macmillan Ltd. 2003, str. 36. ISBN 0-7171-3381-8).

²³ Akce britské vlády na pomoc Irsku byly neorganizované a chaotické. Počet obyvatel se díky hladomorům a následné emigraci snížil z 8 na 4,4 milionu obyvatel (viz KILLEEN, R.: *A short history of modern Ireland*. Dublin: Gill & Macmillan Ltd. 2003, str. 44. ISBN 0-7171-3381-8).

²⁴ Viz MADDEN, F. J. M.: *The history of Ireland*, Hoder Education, London 2005, str. 66. ISBN 0-340-89001-0.

²⁵ *Parnell* byl dlouholetým předsedou této organizace.

²⁶ Samotná *Liga* se nevymezovala jen politicky, ale především sociálně, mj. organizovala ekonomickou a právní pomoc vyhnáným nájemcům půdy.

vé válce“. Drobní zemědělci se poprvé postavili statkářům na odpor jako organizovaná skupina (společenská třída).²⁷

Období konce 19. a počátku 20. století bylo jedním z nejkomplicovanějších období dějin Irska. V letech 1890 až 1923 v podstatě probíhá permanentní válka. Přehlíživost Britského impéria vůči Irsku je zřejmá i z oficiálního termínu, kterým Londýn události v Irsku označil: „*nepokoje*“ (*troubles*) – nejedná se o nic závažného.

Nové protibritské akce katolických separatistických skupin vyvrcholily roku 1916 tzv. *Velikonočním povstáním (Easter Rising)*. Povstání bylo sice potlačeno, ale Britové již nedokázali situaci kontrolovat a ta přerostla v podstatě v otevřenou válku (nikoli pouze *nepokoje*).²⁸ Boje byly vedeny zejm. mezi tzv. operačními jednotkami irských dobrovolníků a britskými pomocnými sbory. Ze strany Britů byly boje vedeny s nebývalou krutostí, včetně střelby do civilistů, vypalování vesnice apod. Na ochranu katolického venkovského obyvatelstva a podporu separatistických bojů se stavěly polovojenské organizace, z nichž nejznámější byla, v tomto období pod vedením *Michaela Collinse* znovuustavena, *Irská republikánská armáda (Irish Republican Army – IRA)*.²⁹

Pod silným tlakem (britské) veřejnosti, jež byla šokována krutostí bojů, byla britská politika přinucena uzavřít příměří a vyjednávat s irskou delegací vedenou *Collinsem*. Británie přistoupila na kompromisní řešení: zřízení samostatného irského státu v rámci britského společenství národů s tím, že šest severoirských hrabství zůstane i nadále součástí britské říše. Tato smlouva z prosince 1921 však způsobila rozkol v táboře irských separatistů. Proti výsledku smlouvy se postavil *Éamon de Valéra*, který nerealisticky trval na odtržení celého Irska od Británie.³⁰ Rozkol v táboře separatistů přerostl až v občanskou válku, v níž byl zabit *M. Collins*. *De Valéra* se později stal prvním prezidentem Irské republiky.

V roce 1922 byl ustaven svobodný irský stát, čímž došlo k rozdělení ostrova na dvě části a další konflikt mezi protestanty a katolíky se přesouvá do oblasti Severního Irska. Severoirští separatisté bojkotovali uspořádání irského ostrova dané smlouvou z roku 1921 a nadále volali po sjednocení Severního Irska s Irskou republikou. Od 20. let 20. století se tak konflikt odehrává v podstatě výhradně na území Severního Irska.

---

²⁷ Viz BARRETT, P.: *Inside guide Ireland*. Discovery channel: APA publication 2003, str. 36-37. ISBN 981-234.

²⁸ Symbolem povstání a britské krutosti se stal *James Connolly*, jeden z vůdců irských separatistů. Po potlačeném povstání bylo jeho šestnáct vůdců popraveno. *Connolly* byl natolik raněn, že byl zastřelen na židli vsedě (viz MADDEN, F. J. M., *The history of Ireland*, Hoder Education, London 2005, str. 97. ISBN 0-340-89001-0).

²⁹ Viz KILLEEN, R.: *A short history of modern Ireland*. Dublin: Gill & Macmillan Ltd. 2003, str. 90. ISBN 0-7171-3381-8.

³⁰ Viz KOLÁŘ, M.: „Nepokoje“. Příspěvek k analýze rozhodující fáze boje Irů za nezávislost na Velké Británii v letech 1916/19 – 1922. In: Dvacáté století. Ročenka Semináře nejnovějších dějin Ústavu světových dějin FF UK v Praze. 1. vyd. 2006, Praha: FF; s. 65-83. ISBN 80-246-0141-9.

2. SEVEROIRSKÝ KONFLIKT VE 20. STOLETÍ

Motto: „Za republiku a rebelii“³¹

Druhá kapitola práce bude věnována konkrétní podobě irského konfliktu mezi protestanty a katolíky, resp. Brity a Iry. Stejně jako v první kapitole se nejedná o vyčerpávající sled událostí, jako spíše o zdůraznění jistých momentů, které se pokusím reflektovat na specifických teoretických přístupech, zejm. teorii konfliktu *Ralfa Dahrendorfa*.

Faktické momenty samotného konfliktu budou čerpány z převážně anglicky psané literatury. Zde však nastává jistý terminologický problém. V literatuře se můžeme setkat s více termíny, jež označují v podstatě obdobné (či totožné) skupiny. Zdá se tedy vhodné hned zkraje přiblížit základní pojmový aparát, s nímž bude v dalším textu pracováno.

Na celém severoirském konfliktu jsou nanejvýš znepokojivé dvě věci. Vedle otázky, jak je možné, že dvě skupiny lidí, jež sdílejí morální systém založený na nenásilí a lásce k bližnímu (tento problém bude blíže pojednán v kapitole třetí), vyvstává ještě jedna otázka, totiž jak je možné, že v západoevropské demokratické zemi došlo ve druhé polovině 20. století k tomu, co v podstatě můžeme nazvat válkou. Podoba severoirského konfliktu je tak jakýmsi memem toho, že ani demokracie (chápaná pouze jako formální politický systém) nemůže apriorně zabránit systematickému potlačování práv příslušníků specifické části obyvatelstva. Na druhé straně republikánské volání po sebeurčení, jež není ve spojení s požadavkem naplňování základních občanských práv a svobod tenduje k jednostrannému sektářství, jakoby irská samostatnost sama o sobě vyřešila veškeré problémy.

2.1. POJMOVÝ APARÁT A ROZLOŽENÍ SIL V SOUČASNÉM SEVERNÍM IRSKU

Nábožensky je Severní Irsko rozděleno na dvě významné skupiny – katolíky (38%) a protestanty (43%).³² Z hlediska protestantů převažují presbyteriáni (21%), dále příslušníci *Church of Ireland* (18%) a metodisté (4%).³³ Toto základní náboženské rozdělení však do značné mí-

---

³¹ Toto heslo zvolal muž vracející se v podvečer z hostince. Díky tomu byl zastřelen členy místní organizace *Ulster Volunteer Force (UVF)* a stal se tak druhou obětí protestantského násilí uplatňovaného proti katolíkům (viz McKITTRICK, D. – McVEA, D.: *Making Sense of the Troubles*. London: Penguin Books 2001, str. 35. ISBN 0-14-100305-7).

³² Součet třech hlavních protestantských denominací – presbyteriáni, *Church of Ireland*, metodisté.

³³ Údaje jsou převzaty ze severoirského censu z roku 1991 (*Source : The Northern Ireland Census 1991 : Religion Report*). Viz CAIN Web Service : Background Information on Northern Ireland Society – Religion. Poslední úprava 4. 1. 2007. Dostupné na WWW: <<http://cain.ulst.ac.uk/ni/religion.htm#1a>>. Rozložení severoirské populace podle náboženské příslušnosti dle censu z roku 1991 je zachyceno v grafu 1 (viz Přílohy).

ry určovalo a určuje i politické preference a sociální a ekonomické postavení severoirského obyvatelstva.

Z hlediska politických postojů katolická populace tenduje k republikánským názorům. V literatuře jsou používány zejména termíny „*republikáni*“ (*republicans*), „*separatisté*“ (*separatists*) a „*nacionalisté*“ (*nacionalist*). Tradičním politickým cílem těchto skupin obyvatelstva Severního Irsku je dosažení vyšší míry autonomie či přímo odtržení Severního Irsku od Velké Británie, popř. spojení Severního Irsku s Irskou republikou. Republikánské obyvatelstvo tedy volá po *změně*.

Valná část protestantského obyvatelstva však hájí zcela opačný politický cíl, totiž udržet a posílit vztahy s Velkou Británií. V anglicky psané literatuře jsou tyto protestantské skupiny obyvatel označovány jako „*unionisté*“ (*unionists*), resp. „*loajalisté*“ (*loyalists*). Moment zcela protichůdných politických cílů obou skupin vlastně zakládá neobyčejnou složitost jakékoli regulace konfliktu. Pokud britská vláda (jako třetí strana konfliktu, jež však není v konfliktu zainteresována přímo, ale svými zásahy se významně spolupodílela na obsahu i formě konfliktu) vyslyší zcela legitimní volání katolíků po vlastním sebeurčení, pak vlastně „hodí přes palubu“ své nejloálnější občany.

Podíváme-li se blíže na politickou strukturu Severního Irsku, pak lze na straně katolíků i protestantů definovat obdobná uskupení. Politické zájmy protestantské i katolické části populace jsou hájeny jednak politickými stranami, jednak polovojenskými uskupeními. Z hlediska politických stran lze ještě rozeznat dva typy. Na jedné straně se v Severním Irsku formují relativně umírněné a diskusím přístupnější politické strany, na straně druhé se formují strany mnohem více radikální, které prosazují nekompromisní řešení. Zároveň tento druhý typ stran byl často v úzkém spojení s paramilitaristickými jednotkami. Znepokojující je ještě jeden moment. Podíváme-li se na rozložení politických stran v severoirském parlamentu, pak vedoucí úlohu hrají právě extrémněji laděné strany, a to jak na straně katolické, tak i protestantské.³⁴

2.1.1. REPUBLIKÁNSKÉ POLITICKÉ STRANY A PARAMILITARISTICKÉ SKUPINY

Severoírská katolická politická reprezentace se formuje ze stran a hnutí, které se objevily již v období boje Irů za nezávislost.³⁵ V současnosti nejsilnější republikánsko-katolickou stranou je *Sinn Féin* (*My sami*). Ze 108 křesel v severoirském parlamentu jí náleží 28 křesel.³⁶ Dlouhodobě hlavním politickým cílem *Sinn Féin* bylo ukončit britskou nadvládu nad Irskem a vytvořit sjednocené Irsko. K dosažení těchto cílů je nutno použít všech prostředků včetně násilí.³⁷ Díky těmto momentům nebyla strana oficiální politikou dlouhodobě vnímána jako part-

---

³⁴ Viz Přílohy, Graf 3.

³⁵ Viz též 1. kapitola tohoto textu.

³⁶ Volby 2003; viz BBC : Northern Ireland Election. Poslední aktualizace 13. 3. 2007. Dostupné na WWW: <<http://news.bbc.co.uk/1/shared/vote2007/nielection/html/main.stm>>.

³⁷ Duchovním otcem *Sinn Féin* byl *Arthur Griffith* (1871 – 1922), který navázal na odkaz *féinianismu* a *Pozemkové ligy*. Od svých počátků strana sledovala separatistické cíle a pravděpodobně i díky tomu zlákala *Sinn Féin*

ner politických jednání, resp. převládal názor (nutno podotknout, že ne zcela neoprávněný),³⁸ že *Sinn Féin* je pouze politickým křídlem polovojských republikánských frakcí, zejm. *Irské republikánské armády*. Od 90. let 20. století se *Sinn Féin* modernizuje a stává se legitimní politickou stranou.³⁹ Postupně je strana stále více chápána jako politický partner participující na politických rozhovorech.⁴⁰

Vedle *Sinn Féin* je v severoirském parlamentu zastoupena 16-ti křesly ještě pro-katolická *Sociálně-demokratická a labouristická strana (Social Democratic and Labour Party – SDLP)*.⁴¹ Politika SDLP byla historicky více nakloněna hledání kompromisních řešení než politika *Sinn Féin*. Obě tyto republikánsko-katolické strany v současnosti disponují 41% hlasů (44 křesel).

Mimo legitimní politický systém jsou již od 19. století politické zájmy republikánů podporovány polovojskými skupinami. Nejznámější a nejaktivnější je *Irská republikánská armáda (Irish Republican Army – IRA)*. *IRA* se hlásí zejména k odkazu *Irského republikánského bratrstva*.⁴² *IRA* se poprvé významně prosadila během války za nezávislost, ve které vystupovala jako síla hájící katolické obyvatelstvo zejm. před oddíly tzv. *Černohnědých (Black and Tans)*. Po rozdělení Irska přešla aktivita *IRA* na území *Ulsteru*, kde se podílela na prvních sektářských útocích. V 60. letech 20. století dochází k rozkolu uvnitř *IRA*, který ústí v odštěpení radikálnější frakce, tzv. *Prozatímní irské republikánské armády (Provisional Irish Republican Army – PIRA)*.⁴³ V 90. letech 20. století, tedy v době intenzivních politických jednání o spo-

---

do svých řad členy tehdejších separatistických organizací (mj. *Společenství Irů (Cumann na nGaedheal)*, *Dcery Irska (Inghinidhe na hÉiream)* aj.) (viz McCARTNEY, D.: Od Parnella k Pearsovi (1891 – 1921); In: MOODY, T. W. – MARTIN, F. X. a kol.: *Dějiny Irska*. Praha: NLN 1996, str. 229. ISBN 80-7106-151-4). Samotná strana byla založena roku 1905 (viz WALLACE, M.: *A short history of Ireland*. Belfast: The appletree press Ltd, 1986, str. 67. ISBN 0862811716) a byla hlavním představitelem požadavku odtržení Irska od Británie. Po rozdělení Irska *Sinn Féin* přešla do Severního Irska.

³⁸ Přestože podíl na útocích irských separatistů *Sinn Féin* odmítá, v 70. letech 20. století byla strana v úzkém spojení s polovojskou *Prozatímní irskou republikánskou armádou*.

³⁹ Velkou zásluhou na modernizaci strany a jejím pronikání do oficiálního politického prostoru má její stávající předseda *Gerry Adams*.

⁴⁰ Viz McKITTRICK, D. – McVEA, D.: *Making sense of the troubles*. London: Penguin books 2001, str. 276. ISBN 0-14-100305-7.

⁴¹ Volby 2003, viz BBC : Northern Ireland Election. Poslední aktualizace 13. 3. 2007. Dostupné na WWW: <<http://news.bbc.co.uk/1/shared/vote2007/nielection/html/main.stm>>

⁴² Viz též 1. kapitola tohoto textu.

⁴³ *PIRA* odmítla poslušnost vedení *IRA*, která se snažila o politická vyjednávání. Řadou samotných katolických obyvatel Severního Irska snaha vyjednat byla hodnocena jako zrada a zpronevěření se původnímu cíli *IRA* v době nejtěžších protestantských útoků. Samotný název „*IRA*“ tito překřtili na „*I Run Away*“, tedy „*Utekl jsem pryč*“ (viz KILLEEN, R.: *A short history of modern Ireland*. Dublin: Gill & Macmillan Ltd. 2003, str. 113. ISBN 0-7171-3381-8). Na druhé straně však toto radikálnější křídlo *IRA* odmítlo politickou rovinu řešení konfliktu a trvalo i nadále na násilném řešení celé situace. Tento moment byl znovuoživen i v 90. letech 20. století a sloužil unionistickým odpůrcům sjednocené vlády jako argument pro zastavení mírových jednání.

lečné protestantsko-katolické vládě, došlo k dalšímu rozkolu uvnitř *IRA* a odtržení další radikální frakce tzv. *Pravé IRA (Real IRA)*.⁴⁴

2.1.2. UNIONISTICKÉ POLITICKÉ STRANY A PARAMILITARISTICKÉ SKUPINY

Obdobnou strukturu politických i polovojenských organizací lze definovat i na straně protestantské severoirské populace. Od počátku vzniku Severního Irsku hájí unionistické zájmy *Ulsterská unionistická strana (Ulster Unionist Party – UUP)*, která vznikla z prvotní *Unionistické strany (Union Party)*. Od roku 1922 až do britské vojenské intervence v 70. letech 20. století byla tato strana jedinou, která měla zastoupení v britské vládě. *UUP* aktuálně v severoirském parlamentu přísluší 18 křesel.⁴⁵

Vedle relativně názorově různorodé a mírovým řešením více nakloněné *UUP* působí v Severním Irsku od roku 1971 *Demokratická unionistická strana (Democratic Unionist Party – DUP)*. *DUP* tenduje k extrémně loajalistickým názorům. Zároveň je, podobně jako *Sinn Féin* v 60. a 70. letech 20. století, podezírána z úzkých vazeb s polovojenskými jednotkami. *DUP* je s 36-ti křesly aktuálně nejsilnější parlamentní stranou.⁴⁶

Podobně nekompromisní je i *Progresivní unionistická strana (Progressive Unionist Party – PUP)*. Tato strana je v úzkém vztahu s polovojenskými protestantskými jednotkami a aktuálně jí přináleží jedno parlamentní křeslo.⁴⁷ Všechny protestantsko-unionistické strany mají tedy dohromady 55 křesel (přibližně 51%) a tvoří tak politicky silnější křídlo severoirského parlamentu než strany republikánsko-katolické.⁴⁸

Od počátku 20. let 20. století se formovaly polovojenské protestantsko-unionistické jednotky: *Ulsterská dobrovolnická síla (Ulster Volunteer Force – UVF)*, *Ulsterská obranná asociace (the Ulster Defence Association – UDA)* a *Ulstersští bojovníci za svobodu (the Ulster Freedom Fighters – UFF)*. Tyto tři organizace spolu s pomocnými policejními jednotkami, tzv. „*B*“ *jednotkami (B Specials)* byly hlavními nositeli protestantského násilí vůči katolickému

---

⁴⁴ Viz MADDEN, F. J. M.: *The history of Ireland*. London: Hodder Education, 2005, str. 283. ISBN 0-340-89001-0.

⁴⁵ Volby 2003, viz BBC : Northern Ireland Election. Poslední aktualizace 13. 3. 2007. Dostupné na WWW: <<http://news.bbc.co.uk/1/shared/vote2007/nielection/html/main.stm>>.

⁴⁶ TAMTÉŽ.

⁴⁷ TAMTÉŽ.

⁴⁸ Vedle v textu uvedených stran mají svá křesla v parlamentu ještě další dvě politické strany. První z nich je se sedmi křesly *Alliance Party*, která se programově staví nad obě nábožensky definované skupiny a reprezentuje tak jakousi politiku „smíření“ (mj. právě tato strana silně podporovala mírovou *Dohodu Velkého pátku (Good Friday Agreement)* z roku 1998) (viz MADDEN, F. J. M.: *The history of Ireland*. London: Hodder Education, 2005, str. 248. ISBN 0-340-89001-0). Druhou stranou je s jedním parlamentním křeslem *Strana zelených (Green Party)*.

obyvatelstvu. Deklarovaným cílem těchto skupin bylo hájit protestantskou kulturu proti vlivu „papeženců“.⁴⁹

Kromě těchto stran a polovojských skupin je pro protestantskou část Severního Irsku významná ještě jedna specifická organizace, která je jak s politikou, tak i s polovojskými skupinami v úzkém vztahu. Od počátku vzniku Severního Irsku se radikálně proti-katolicky staví tzv. *Oranžský řád (Orange Order)*.⁵⁰ *Oranžský řád* se definuje výrazně proti-ekumenicky. Jeho členové skládají slib, že budou „vzdorovat nadvládě katolíků všemi zákonnými prostředky“.⁵¹

Oranžisté byli v úzkém kontaktu s polovojskými protestantskými jednotkami, významná část unionistických politiků (včetně členů kabinetu) a představitelů veřejné správy byla zároveň členy *Řádu*, řada *Oranžistů* byla zastoupena v tzv. „*B*“ *jednotkách* apod. *Oranžský řád* tedy představuje neobyčejně silnou skupinu vlivu, která se zprostředkovaně přes své členy fakticky podílela na (politické i ozbrojené) moci Severního Irsku a zároveň významně utvářela základní ideovou a ideologickou platformu severoirského protestantismu.⁵²

2.2. TEORETICKÁ VÝCHODISKA KONFLIKTU

V této kapitole se pokusím přiblížit vývoj a podobu irského konfliktu jak probíhal ve 20. století. Pokusím se nastínit důsledky, jaké mělo pro oblast Severního Irsku to, že došlo k rozdělení irského ostrova na dva celky. Poté se pokusím přiblížit vyostření konfliktu v 60. a 70. letech 20. století. Nejprve se však pokusím teoreticky přiblížit pozadí samotné podoby konfliktu. Zde budu vycházet zejména z obecných teorií konfliktu *Ralfa Dahrendorfa*.

Konfliktualistické teorie vycházejí ze základního předpokladu: *konflikt plyne ze samotné struktury společnosti*. Z toho vyplývá pro uvažování o konfliktech jeden ze základních axiomů: *konflikt je principiálně neodstranitelný*. *Univerzalita konfliktu*, resp. její uznání je nejen

---

⁴⁹ Viz McCracken, J. L.: Severní Irsko, 1921 – 1966; In: MOODY, T. W. – MARTIN, F. X. a kol. Dějiny Irsku. Praha: NLN 1996, str. 240. ISBN 80-7106-151-4.

⁵⁰ Samotný *Oranžský řád* svůj vznik odvozuje již od roku 1795. Tato společnost se ostře stavěla proti *Grattano*vým liberálním reformám (viz McDowell, R. B.: Protestantský národ (1775 – 1800); In: MOODY, T. W. – MARTIN, F. X. a kol. Dějiny Irsku. Praha: NLN 1996, str. 183. ISBN 80-7106-151-4.)

⁵¹ McKittrick, D. – McVea, D.: *Making sense of the troubles*. London: Penguin books, 2001, str. 14. ISBN 0-14-100305-7.

⁵² Být protestantem, nejlépe však být členem *Řádu*, znamenalo nejrůznější výhody, od lepších možností na trhu práce, přes snazší získání bytu až po politickou kariéru; mj. dva starší představitelé metodistické církve uvádějí: „Členství bylo nezbytnou podmínkou politického zvýhodnění. Zajišťovalo protestantům lepší zaměstnání, ochraňovalo zaměstnance před ztrátou zaměstnání. Dalo by se to vyjádřit tak, že zde vznikl jakýsi spiklenecký systém diskriminace vůči katolíkům“ (McKittrick, D. – McVea, D.: *Making sense of the troubles*. London: Penguin books, 2001, str. 14. ISBN 0-14-100305-7). Pro ucelenější přehled jsem se pokusila nejvýznamnější katolické a protestantské organizace a jejich základní cíle shrnout v tabulce (viz Přílohy, Tabulka 2).

základní podmínkou pro pochopení společenské struktury, ale i nezbytnou podmínkou pro regulaci konfliktu co do jeho forem.⁵³

Dahrendorf navrhuje přistupovat ke konfliktům na základě dvou rovin. První rovina odkazuje k prostředkům, jimiž jsou konflikty vedeny a tuto rovinu *Dahrendorf* označuje jako „*násilnost konfliktu*“.⁵⁴ Jedná se vlastně o škálu sahající od diskusí, přes nejrůznější formy občanské neposlušnosti, nepokoje až po otevřené válečné střety. Druhou navrhovanou rovinou je tzv. „*intenzita konfliktu*“,⁵⁵ kterou *Dahrendorf* vymezuje jako *sociální relevanci konfliktu*, tj. míru, s níž jsou do konfliktu vtaženi ti, jichž se konflikt týká. Zároveň však platí, že obě roviny jsou vzájemně nezávislé. Vysoce násilné konflikty tedy nemusí být nutně sociálně relevantní a naopak vysoce intenzivní konflikty nemusí být nutně násilné.⁵⁶

Sociální konflikty 19. století byly charakteristické vysokou mírou násilnosti i intenzity; konflikty 20. století mnohé ze své intenzity i násilnosti ztratily. Znamená to, že se ve 20. století podařilo smířit sociální konflikt?⁵⁷ Nikoli, tento konflikt přetrvává i nadále (konflikt je principiálně neodstranitelný!). To, že konflikt ztratil na své intenzitě a násilnosti je výsledkem několika vzájemně propojených tendencí. Povšimněme si však v dalším textu, že tyto tendence nebyly v Severním Irsku bezezbytku naplněny.

V prvé řadě je intenzita a násilnost konfliktu oslabena tím, že ve 20. století došlo k možnosti *organizovat se do legitimních nátlakových skupin*. To, že má specifická skupina lidí zastávajících podobné zájmy legitimní právo organizovat se a organizovaně prosazovat své zájmy, vlastně znamená *veřejně manifestovat konflikt*. To ovšem v prvé řadě vyžaduje uznání společenské relevance konfliktu a uznání legitimacy zájmů, jež každá jedna z konfliktních skupin hájí. Pakliže samotný konflikt (a spolu s ním i zájmy a nositelé těchto zájmů) bude odsouván, bagatelizován či potlačován, hrozí, že v budoucnosti propukne v mnohem násilnější a intenzivnější podobě.⁵⁸

---

⁵³ *Dahrendorf* hovoří o „*univerzalitě nátlaku*“, která se zakládá na tom, že veškeré myslitelné formy společenského života jsou založeny na mocenském rozložení (viz ŠUBRT, J.: *Postavy a problémy soudobé teoretické sociologie*, Praha: ISV 2001, str. 62. ISBN 80-85866-77-3). Celá tradice konfliktualistických teorií nahlíží na společnost nikoli skrze společné hodnoty členů společnosti (jež by byly konsensuálně garantovány), ale spíše skrze rozličné a vzájemně často neslučitelné potřeby a zájmy jednotlivých členů společnosti. Konflikt je tak generován ze samotné struktury společnosti a je tudíž něčím zcela přirozeným a principiálně neodstranitelným.

⁵⁴ Viz ŠUBRT, J.: *Postavy a problémy soudobé teoretické sociologie*, Praha: ISV 2001, str. 66. ISBN 80-85866-77-3.

⁵⁵ Viz TAMTÉŽ, str. 66.

⁵⁶ Viz TAMTÉŽ, str. 66.

⁵⁷ Klasická *Marxova* teorie předpokládala, že konflikt 19. století mezi vlastníky a nevládníky výrobních prostředků musí nutně vyústit v socialistickou revoluci. *Dahrendorf* si klade otázku, proč se západoevropské země revoluci vyhnuly.

⁵⁸ Viz ŠUBRT, J.: *Postavy a problémy soudobé teoretické sociologie*, Praha: ISV 2001, str. 66. ISBN 80-85866-77-3.

Druhá tendence k oslabení násilnosti a intenzity konfliktu souvisí s rozšiřováním možností *sociální mobility* (horizontální i vertikální). Možnost mobility, tj. opuštění vlastní sociální pozice, úzce souvisí s možností *alternativního uspokojování vlastních zájmů*. Z hlediska mobility v uzavřených společnostech je znevýhodněný jedinec pevně připoután k své sociální pozici a nemá příliš možností, jak tuto pozici opustit, ba dokonce se může zdát, že pouze násilný odpor skýtá jakousi naději. S rozšířením možností (a práva tyto možnosti využívat na základě vlastních preferencí) může tak jedinec opustit vlastní znevýhodněné postavení a tím alternativně dosáhnout naplnění vlastních zájmů.⁵⁹

Další tendenci označuje *Dahrendorf* termínem „*pluralizace*“. Pluralizací je chápán proces, v němž dochází k oddělení dříve spojených a vzájemně se podporujících rovin konfliktu. Podíváme-li se na dvě nejvýznamnější roviny konfliktů – ekonomickou (jako vlastnictví statků) a mocenskou (jako kontrola výkonu moci) – pak obě roviny byly v 19. století úzce provázány. Pro 20. století dochází k oddělení obou rovin a dochází tak k jakémusi „rozmělnění“ konfliktu a původně jeden konflikt se odděluje do více parciálních konfliktů.⁶⁰

Konečně poslední tendenci *Dahrendorf* spojuje se záměrnou snahou konflikty *regulovat* (konflikt nemůže být vyřešen, protože je generován ze samotné struktury společnosti). Úspěšná regulace konfliktu spočívá především v uznání požadavků obou skupin jako legitimních, dále ve snaze řídit formy konfliktu, v podpoře lepší organizovanosti jednotlivých konfliktních stran (zejm. v politických stranách, odborech, svazech apod.) a konečně i v tom, aby se jednotliví aktéři konfliktu „dohodli na pravidlech hry“, podle nichž budou konflikty soudcovány.⁶¹

S ohledem na výše uvedené poznámky si stručně přiblížíme severoirský konflikt druhé poloviny 20. století. V průběhu 20. století došlo v Severním Irsku k specifické konfliktní situaci. Po rozdělení Irska na dva státoprávní celky severoirští katolíci proklamovali, že nebudou politicky participovat na jakékoli severoirské vládě (mj. i proto, že nic takového, jako Severní Irsko neuznávají).⁶² Tím vlastně deklarovali svoji neochotu vstoupit na legitimní politické kolbiště a předeslali tak, že své (politické) zájmy budou nadále prosazovat prostřednictvím sil mimo

---

⁵⁹ Viz ŠUBRT, J.: *Postavy a problémy soudobé teoretické sociologie*, Praha: ISV 2001, str. 66. ISBN 80-85866-77-3. V linii možností a využívání možností jsou i další *Dahrendorfovy* úvahy o sociálních konfliktech spojených s koncepcí „*životní šance*“ (*live chances*). Termínem „*životní šance*“ *Dahrendorf* rozumí specifické spojení tzv. *možností* (*options*) a *ligatur*. Termínem *ligatura* jsou chápány vazby, pouta, které jsou jakýmsi souřadnicemi, jež dávají význam jednotlivým možnostem. Tyto vazby se zakládají na kulturních determinantech jedince (náboženské, rodinné, místní aj. zakotvení jedince). Možnosti jsou pak dány jednak právem tyto využívat, jednak nabídkou těchto možností. Rovnováha mezi ukřivděnými a privilegovanými skupinami je možná právě prostřednictvím nabídky možností a práva možnosti využívat (viz DAHRENDORF, R.: *Moderný sociální konflikt*, Bratislava: Archa 1991, str. 54. ISBN 80-7115-024-X).

⁶⁰ Viz ŠUBRT, J.: *Postavy a problémy soudobé teoretické sociologie*, Praha: ISV 2001, str. 66. ISBN 80-85866-77-3.

⁶¹ Viz TAMTÉŽ, str. 67.

⁶² Například řada republikánských letáků a tiskovin striktně odmítala používat oficiálního termínu „Severní Irsko“ a hovořila o „*státu šesti hrabství*“.

oficiální politiku. Tohoto momentu na druhé straně využila unionistická politická reprezentace. Spolu s opakováním stereotypu, že katolíci netouží po ničem jiném, než po likvidaci protestantské kultury a protestantů jako takových, převzala veškerou kontrolu nad politickou správou země a nastavila mechanismy, prostřednictvím kterých katolické populaci systematicky odpírala základní práva či přístup k nim. V průběhu 20. století v Severním Irsku došlo k rozvíjení jakéhosi *protestantského protekcionistického systému*.⁶³

Být katolíkem znamenalo mnohem obtížněji opustit své sociální pozice. S ohledem na sociální mobilitu se tak severoirská společnost jeví vůči katolíkům mnohem uzavřenější, než vůči protestantům.⁶⁴ Znevýhodnění na základě náboženské příslušnosti se projevila i v tom, že konflikt nebyl v plné míře pluralizován. Politické, ekonomické, ale i etnické a náboženské roviny se v Severním Irsku navzájem podporovaly. Být katolíkem v Severním Irsku znamenalo vyšší pravděpodobnost nízkého sociálního a ekonomického statusu a nižší pravděpodobnost podílet se na výkonu veřejné i státní správy.

Od poloviny 80. let 20. století došlo v Severním Irsku k systematickým politickým jednáním, jejichž cílem bylo pokusit se o společnou vládu katolíků a protestantů. Spolu s politikou smíření dochází od 90. let k ekonomickému posilování země a k zavádění kontroly nad nediskriminačním přístupem. Ekonomické posilování země a politicky a sociálně garantovaná práva využívat co možná nejširších nabídek⁶⁵ spolu s nejrůznějšími iniciativami (např. spolupráce protestantských a katolických škol a zakládání tzv. společných tj. protestantsko-katolických škol) přivedla Severní Irsko k jednomu z nejkřidnějších období severoirské (a konečně i irské) historie. Spolu s oslabením a postupnou likvidací pro-protestantského protekcionistického systému došlo i k postupnému oslabení katolických separatistických snah.⁶⁶

---

⁶³ D. McKittrick a D. McVea v knize *Making sense of the troubles* mj. citují názor dvou příslušníků metodistické církve: „*Na nacionalisty a katolíky bylo nahlíženo jako na druhořadé občany, jako na reálné nebezpečí pro stát, byli nahlíženi jako někdo, kdo si méně zasluhuje bydlení a práci, než jejich protestantští sousedé. Jen málo katolíků získalo vyšší postavení v úřadech, v justici a ve státní službě.*“ (McKITTRICK, D. – McVEA, D.: *Making sense of the troubles*. London: Penguin books, 2001. Str. 16-17. ISBN 0-14-100305-7).

⁶⁴ Tezi by bylo možné dokumentovat řadou příkladů. V literatuře jsou mj. popsány diskriminační momenty a to včetně systémově nastavených opatření. Typickým příkladem je vykupování bytů lojalistických obyvatel Belfastu státem za nadstandardní ceny. Obyvatelé katolických čtvrtí na toto opatření neměli nárok (viz HEATLEY, C.: *Interface, flash points in Northern Ireland*. Belfast: Lagan books, 2004, str. 26. ISBN 1-904684-10-6)

⁶⁵ Tedy posilování *Dahrendorfových* „*životních šancí*“ (viz též poznámka 59).

⁶⁶ Oslabování separatistických snah je mj. patrné z reformy politického programu *Sinn Féin*, z kterého vymizela rétorika násilí. Apriorní požadavek národního sebeurčení jakoby se dostalo na „vedlejší kolej“. V knize *The Modern Social Conflict* z roku 1988 *Dahrendorf* k problému prosazování občanských společností mj. uvádí: „*Pojem národního sebeurčení se objevil po velkém rozpadu říší po první světové válce, potvrdil úsilí o homogenitu, která je zdánlivě charakteristická pro lidské společnosti. Oslabila se tím i síla občanství tím, že se odpoutala pozornost od jeho práv ve prospěch obyčejného členství. Jsem Lotyš, Tyrol, Bask atd. a svoboda musí počkat, dokud se to neuzná...*“ (DAHRENDORF, R.: *Moderný sociální konflikt*, Bratislava: Archa 1991, str. 73-74. ISBN 80-7115-024-X).

2.3. PRŮBĚH KONFLIKTU VE 20. STOLETÍ

V závěru předchozí kapitoly jsem naznačila, že počátek třetího tisíciletí je nejkřidnější obdoby celé severoirské historie. Vraťme se však zpět do minulého století a podívejme se poněkud podrobněji na to, jakým způsobem se formoval a jakých podob nabýval protestantsko-katolický konflikt ve 20. století.

Vyhlášení Irské republiky mělo pro šest severoirských hrabství, jež zůstala součástí Velké Británie, významné dopady. V 17. století právě na toto území, které bylo tradičním centrem katolického odporu, směřovala intenzivní kolonizační vlna. Původní irské obyvatelstvo podobně jako katolická část staroanglických usedlíků bylo vystaveno řadě represivních opatření. Právě tyto historické momenty měly pro další vývoj velký význam.⁶⁷ V podstatě určily nejen faktické rozložení konfliktních skupin, ale i základní definice obou skupin. Katolíci byli Brity a protestanty nahlíženi jako nespolehliví obyvatelé toužící po likvidaci protestantské kultury. Protestanti pak byli katolíky nahlíženi jako historičtí nepřátelé irského národa, proti nimž je nutné bojovat všemi prostředky. Obě definice byly neustále posilovány a znovu potvrzovány a přetrvaly až do 20. století.

Od 20. let 20. století se vývoj na Irském ostrově odehrává na dvou vzájemně provázaných liniích. První linii představuje vývoj svobodného Irska, resp. Irské republiky. Druhou linii představuje vývoj Severního Irska v rámci Velké Británie. Velká Británie pak představuje třetího aktéra. Tyto subjekty představují základní síť vztahů. Pracovně bychom mohli rozlišit tři základní vazby:

1. Velká Británie – Irská republika
2. Irská republika – Severní Irsko
3. Velká Británie – Severní Irsko

První linie vazeb je v podstatě dovršena rokem 1922, kdy dochází k vyhlášení autonomie svobodného Irska. Vztahy Irské republiky a Velké Británie se nadále odvíjejí jako vztahy dvou suverénních států. V rámci druhé linie lze definovat několik problémových okruhů. Historicky utvářené republikánské strany a hnutí nadále působí v Severním Irsku. Tyto však již nejsou co do svých cílů zcela jednotná. Umírněnější snahy volají po autonomii v rámci Spojeného království, radikálnější sledují odtržení Severního Irska od Velké Británie a připojení Severního Irska k Irské republice. To ovšem zakládá další problém, totiž zda je pro Irskou republiku toto sloučení žádoucí.

Nejproblémovější je však třetí linie vztahů. Umírněnější i radikálnější irské separatistické strany a hnutí mají jednotného nepřítele, jímž je Británie reprezentována na území Severního Irska svými vojenskými jednotkami. Zároveň však protestantská část severoirských obyvatel zastává názor zcela opačný: zachovat vztahy s Velkou Británií. (Byť ani zde nepanuje naprostá jednota. Na jedné straně se ozývaly protestantské hlasy volající, podobně jako umírnění

---

⁶⁷ Viz 1. kapitola tohoto textu.

katolíci, po větší míře autonomie. Na druhé straně se ozývají hlasy volající po upevnění vztahů s Británií.)

2.3.1. SEVEROIRSKÝ ULSTER V OBDOBÍ OD ROZDĚLENÍ IRSKÉHO OSTROVA AŽ DO KONCE II. SVĚTOVÉ VÁLKY

Podíváme-li se na historické odhady, pak na území budoucí Irské republiky se v první dekádě 20. století ke katolicismu hlásilo 90% obyvatel; k protestantské irské církvi (*Church of Ireland*) se hlásilo přibližně 8% obyvatel; zbývající 2% populace připadalo na ostatní náboženské denominace (zejm. presbyteriány), popř. lidi bez náboženské příslušnosti.⁶⁸ Naprosto odlišná situace byla v šesti severoirských hrabstvích. Zde byla populace z hlediska těchto náboženských příslušností víceméně vyrovnaná. Ke katolicismu se hlásilo 34% obyvatelstva, k irské církvi 26% obyvatelstva a k presbyteriánství 32% obyvatelstva; zbývajících 8% obyvatelstva se hlásilo k jiným církvím, zejm. k metodistům.⁶⁹ Katolické obyvatelstvo tedy činilo pouze jednu třetinu obyvatelstva, oproti dvoutřetinové protestantské většině (součet všech protestantských denominací severního Irsku).⁷⁰

Protestantská část obyvatel severoirského *Ulsteru* se pod heslem „*Autonomie znamená vládu papeženců*“⁷¹ neobyčejně tvrdě stavěla proti emancipačním snahám irských katolíků, které vrcholily na konci 19. a na počátku 20. století. Tento odpor byl z hlediska protestantů do jisté míry oprávněný (nebo alespoň pochopitelný). Pokud by byly dovršeny emancipační snahy katolíků, znamenalo by to pro protestantskou část Irsku značné oslabení jejich pozic v rámci samostatného Irsku. Proti separatistickým snahám irských republikánů se nejradikálněji staví *Oranžisté*. Politicky byl protestantský protikatolický boj podporován britskými konzervativci.⁷² Pro potřeby případného ozbrojeného střetu si unionisté zajistili německé zbraně a založili polovojenský *Sbor ulsterských dobrovolníků* (*Ulster Volunteer Force – UVF*).

---

⁶⁸ Viz CAIN Web Service: Background Information on Northern Ireland Society – Religion. Poslední úprava 4. 1. 2007. Dostupné na WWW: <<http://cain.ulst.ac.uk/ni/religion.htm#1a>> (viz Přílohy, Graf 4).

⁶⁹ Viz TAMTÉŽ.

⁷⁰ Toto rozložení severoirské populace z hlediska náboženství (a politických preferencí) vlastně předznamenalo rozdělení Irsku. *Collinsovo* vyjednávání s britskou vládou z roku 1921 bylo v tomto ohledu realistické a zohledňovalo tuto situaci. Naopak *de Valérov*o lpění na sloučení Irsku bylo v tomto ohledu utopistické, a jak argumentuje M. Kolář (Viz KOLÁŘ, M.: „Nepokoje“. Příspěvek k analýze rozhodující fáze boje Irů za nezávislost na Velké Británii v letech 1916/19 – 1922. In: Dvacáté století. Ročenka Semináře nejnovějších dějin Ústavu světových dějin FF UK v Praze. 1. vyd. 2006, Praha: FF; s. 65-83. ISBN 80-246-0141-9), i osobně a proti *Collinsovi* motivované.

⁷¹ McCracken, J. L.: Severní Irsko, 1921 – 1966; In: MOODY, T. W. – MARTIN, F. X. a kol. Dějiny Irsku. Praha: NLN 1996, str. 240. ISBN 80-7106-151-4.

⁷² Od konce 19. století je britská politická reprezentace s ohledem na řešení irského problému rozdělena. Na jedné straně konzervativci hájí názor, že jakákoli autonomie Irů by znamenala rozdrobování impéria a tím i jeho soumrak. Na straně druhé liberálové navazovali na *Gladstonův* program vnitřní politiky založeném na myšlence, že vyřešení problému Irsku přiznáním autonomie znamená oslabení radikálních požadavků irských separatistů a faktické posílení impéria (Viz KOLÁŘ, M.: „Nepokoje“. Příspěvek k analýze rozhodující fáze boje Irů za nezá-

Konflikt byl přerušen druhou světovou válkou. Bezprostředně po válce se však severoirský konflikt stal znovu aktuální. Reformy zavedené po roce 1945 se dotkly i Severního Irska, především však favorizované protestantské části jeho obyvatel. Podobně se katolíci opět nedočkali přílišného uznání ze strany Británie za svou účast ve válce proti nacismu.

2.3.2. BELFAST, 50. AŽ 70. LÉTA 20. STOLETÍ

V roce 1956 zahájila *IRA* kampaň pumových útoků, kterými se snažila prosadit odtržení Severního Irska od Británie a sloučení Severního Irska a Irské republiky. Útoky vyvolaly ve Velké Británii i v Irské republice shodná opatření: propuklo masové zatýkání členů *IRA* i všech, kdo z členství byli jen podezřelí (!). Výsledkem byla smrt 12-ti členů *IRA* a 6-ti policistů, kteří přišli o život během útoků a zatýkání.⁷³ Od počátku 60. let 20. století propukla i „odvetná“ vlna protestantského násilí.⁷⁴

Pochod tzv. *Učedníků z Derry (The Apprenice Boys of Derry)*⁷⁵ propukl v roce 1969 v otevřené pouliční násilí známé jako „*boje u Bogside*“.⁷⁶ Několik dní trvající boje se pokusila zastavit *Organizace na ochranu lidských práv (Northern Ireland Civil Rights – NICRA)*. Její intervence však dopadla velmi nešťastně, nejenže násilí nebylo zastaveno, ale spíše se ještě vyostřilo. *NICRA* prosazující spravedlivější sociální a politický systém byla protestanty chápána jako organizace úzce spojená s katolíky.⁷⁷ Boje se rozšířily do západních čtvrtí Belfastu. Centrem bojů se stala dělnická čtvrť *Falls* a ulice *Ardoyne* a *Crumblin* a jejich okolí.⁷⁸

---

vislost na Velké Británii v letech 1916/19 – 1922. In: Dvacáté století. Ročenka Semináře nejnovějších dějin Ústavu světových dějin FF UK v Praze. 1. vyd. 2006, Praha: FF; s. 65-83. ISBN 80-246-0141-9).

⁷³ Viz KILLEEN, R.: *A short history of modern Ireland*. Dublin: Gill & Macmillan Ltd. 2003, str. 105-106. ISBN 0-7171-3381-8.

⁷⁴ V roce 1963 došlo při příležitosti 50. výročí bitvy u *Somme* k prvním ozbrojeným protestantským útokům na katolické obyvatelstvo. Výsledkem útoku byly 3 mrtví (viz KILLEEN, R.: *A short history of modern Ireland*. Dublin: Gill & Macmillan Ltd. 2003, str. 109. ISBN 0-7171-3381-8). Další oběti protestantských útoků následovaly v roce 1966. Oslava padesátého výročí propuknutí *Velikonočního povstání*, skončila smrtí dalších tří lidí (viz McKITTRICK, D. – McVEA, D.: *Making sense of the troubles*. London: Penguin books, 2001, str. 35. ISBN 0-14-100305-7).

⁷⁵ Spolek blízkce příbuzný *Oranžskému řádu*.

⁷⁶ Viz McKITTRICK, D. – McVEA, D.: *Making sense of the troubles*. London: Penguin books, 2001, str. 54. ISBN 0-14-100305-7.

⁷⁷ Zasadovat se o spravedlivější systém pro severoirskou politiku znamenalo zasazovat se o práva katolické populace (viz MADDEN, F. J. M.: *The history of Ireland*. London: Hoder Education, 2005, str. 184. ISBN 0-340-89001-0).

⁷⁸ Jeden ze starších britských soudců popisuje situaci takto: „*Pouliční svítilny v ulici Hooker byly vědomě rozbity již během předchozích nepokojů a ulice byla ponořena v temnotě. Ulici a další přilehlé ulice osvětloval pouze odlesk plamenů hořících domů. V ulici Crumblin a jejích postranních ulicích byly rozsety ruiny domů poničených v průběhu střetů... Doprava ve městě musela být odkloněna. Z těchto městských oblastí se ozývaly exploze... V zájmu zajištění bezpečí byly ulice, v nichž probíhaly boje uzavřeny.*“ (PATTERSON, D.: *A legacy of tears*. Markethill: Saver Naver, 2006, str. 55. ISBN 1-905281-06-4). Celkovým výsledkem bojů bylo 8 mrtvých (všichni mrtví byli výsledkem „zásahu“ legálních ozbrojených složek – *Královské policie (RUC)* a jednotek

Boje se rozrostly do takových rozměrů, že do Belfastu byly odveleny jednotky britské armády. Tyto jednotky katolické obyvatelstvo zprvu vítalo jako garanta bezpečí před dalším protestantským násilím.⁷⁹ Britská vláda však, již po několikáté v historii střetů, použila nanejvýš problematického řešení. Zbavila severoirský parlament moci a pomocí tzv. „*mírových stěn*“ (*Peace Walls*) se pokusila obě znesvářené strany od sebe hermeticky oddělit.⁸⁰ Nechtěně tak potvrdila, že v Severním Irsku existují dvě jasně odlišné skupiny, mezi nimiž apriorně nelze budovat jakékoli vztahy, kromě vztahů nepřátelství. Zároveň tím vlastně vymezila nový „válečný prostor“. Od nynějška již bude jasno, kde je nepřítel a kde je na něj třeba udeřit.

Racionálním jádrem britského opatření bylo od sebe oddělit obě zneprátelené strany a tím znemožnit válčícím stranám možnost přímé konfrontace. V tomto ohledu však toto opatření s sebou přineslo celou řadu nezamýšlených důsledků a v konečném důsledku v podstatě selhalo, včetně původního záměru – udržet od sebe zneprátelené strany. Když se v roce 1971 objevily první stěny, nikdo si jich příliš nevšímal. Republikány zajímaly spíše britské ozbrojené složky a nikdo nepředpokládal, že se násilnosti protáhnou až do konce století. V momentě, kdy se situace s příchodem britské armády stabilizovala, však zdi začaly sloužit nejen jako mírové, ale spíše jako „*válečné*“. Střelci *UVF* stěny začali používat jako štít při střelbě do katolických čtvrtí; katoličtí separatisté přes stěny přehazovali oštěpy, kameny apod.⁸¹

Druhým nezamýšleným důsledkem stěn bylo neobyčejné vyostření bytové krize a s ním zhoršení sociální situace zejm. katolické populace. *Pete Shirlow* z Ulsterské univerzity, který realizoval výzkum v hraničních oblastech, konstatoval, že předmětem přetrvávajícího nepřátelství je *bytový problém*.⁸² Díky útokům totiž značně poklesl zájem o nemovitosti v „hraničních oblastech“.⁸³ Vedle toho došlo v oblasti k nárůstu nezaměstnanosti.⁸⁴ Protestantským obyvatel-

---

„*B*“), stovky zraněných a řada zničených domů, 750 zraněných (z toho 150 postřelených), 180 zničených domů. Škody a kompenzace byly odhadnuty na 2,25 milionu liber (viz McKITTRICK, D. – McVEA, D., *Making sense of the troubles*. London: Penguin books, 2001, str. 56. ISBN 0-14-100305-7).

⁷⁹ Bohužel „mírová mise“ britských vojsk se změnila v „misi útočnou“. Zásadní zlom v postoji k britským vojskům nastal 30. 1. 1972, kdy při mírovém pochodu za lidská práva v *Derry* bylo oddíly britské armády zastřeleno 14 civilistů. Událost označována jako „*Krvavá neděle*“ (*Bloody Sunday*) měla ještě svou, pro irské obyvatelstvo, hořkou dohru. Za zásah proti patnácti tisícovému davu demonstrantů bylo 50 zasahujících britských vojáků královnou vyznamenáno (viz HAYES, P. – CAMPBELL, J.: *Bloody Sunday – Trauma, pain and politics*. London: Pluto press 2005. ISBN 0-7453-1853-3).

⁸⁰ Viz HEATLEY, C.: *Interface, flash points in Northern Ireland*. Belfast: Lagan books 2004, str. 31. ISBN 1-904684-10-6. Viz Přílohy, Obrázek 1.

⁸¹ Se zvyšováním stěn se objevil ještě jeden moment. Narůstající výška stěn byla jakousi novou výzvou k přehození. Úspěšný pokus pak znamenal nejen „dokázat si“ vlastní zdatnosti, ale i dokázání nefunkčnosti britských opatření.

⁸² Viz HEATLEY, C.: *Interface, flash points in Northern Ireland*. Belfast: Lagan books, 2004, str. 26. ISBN 1-904684-10-6.

⁸³ „Hraniční oblasti“ jsou zde míněny ulice a čtvrti, kde protestantské a katolické čtvrti bezprostředně sousedí. V těchto oblastech docházelo k nejsilnějším střetům.

lům, jejichž domy byly vně zdí, vláda nabídla vykupování domů za nadstandardní ceny.⁸⁵ Tím došlo k oslabení protestantské populace v těchto oblastech a tím i protestantské síly, takže protestantští politici začali hovořit o „katolické konspiraci“ a nové katolické hrozbě. Aby přilákali protestantské obyvatelstvo k znovuosídlení čtvrtí, začala vláda podporovat na protestantské straně stěň výstavbu nových luxusních domů.⁸⁶ Na katolické straně bylo na tato opatření nahlíženo jako na další příkoří ze strany oficiální (protestantské) politiky. Do stěň uzavřená katolická část neměla prostorově kam expandovat a jakákoli nová výstavba byla nemyslitelná.⁸⁷

Mimo tyto fyzické důsledky s sebou přinesly mírové stěny i jasné symbolické přesahy. Stěny se staly obrazem rozdělení obyvatel Belfastu, které naopak svou přítomností potvrzovaly. „*Život za stěny*“ jaksí vybízí ke stažení se do vlastní komunity, k znovu obnovování vlastních křivd a posilování nenávisti k těm „za zdí“.⁸⁸ Díky vyšší míře rizika v bezprostřední blízkosti stěň se rozšiřovalo „pásmo nikoho“, které bylo vhodné vlastně jen k násilným střetům; v žádném případě však nevybízelo k jakékoli snaze o překročení těchto symbolických i fyzických hranic.⁸⁹ Po celé období 70. a 80. let 20. století je historie vztahů mezi protestanty a katolíky jakousi „*historií mlčení*“.⁹⁰ Pokud již k zárodku komunikace došlo, byla jednou či druhou stranou okamžitě likvidována.

---

⁸⁴ Zejm. díky uzavření loděnic *Harland & Wolf*, jež představovaly pro většinu obyvatel těchto dělnických čtvrtí významný zdroj pracovních příležitostí.

⁸⁵ Viz MADDEN, F. J. M.: *The history of Ireland*. London: Hodder Education, 2005, str. 180. ISBN 0-340-89001-0.

⁸⁶ Viz HEATLEY, C.: *Interface, flash points in Northern Ireland*. Belfast: Lagan books, 2004, str. 26. ISBN 1-904684-10-6.

⁸⁷ *Mitchell Ligget*, sociální pracovník pro ulici *Ardoyne* uvádí: „*Stěny omezují rozvoj Ardoyne i celého společenství. Jsme obezděni ze všech stran, nemůžeme se rozrůstat jako jiné obce. Problémem není nedostatek prostoru ale mírové stěny, které nás obehnaly.*“ (TAMTÉŽ, str. 39).

⁸⁸ Za samostatný výzkum by stála analýza výzdoby domů a stěň v hraničních oblastech. Stěny a domy jsou vyzdobeny válečnými hesly, připomínají hrdiny, oběti i mučedníky. Formou hesel a rétorikou boje zdůrazňují, že „*náš boj*“ je spravedlivý (viz Přílohy, Obrázek 2, Obrázek 3).

⁸⁹ Jeden ze sociálních pracovníků celou situaci uvedl následovně: „*Obecně řečeno, v Severním Irsku žijí vedle sebe dvě společenství, aniž by se skutečně znali nebo aby měli vědomí a upřímnou snahu uskutečnit první krok k překonání komunikativní mezery.*“ (McKITTRICK, D. – McVEA, D.: *Making sense of the troubles*. London: Penguin books, 2001, str. 18. ISBN 0-14-100305-7).

⁹⁰ *Alban Maginess* první katolický starosta Belfastu, k problému zdí uvedl: „*výstavba dalších demarkačních čar jenom prohloubila nepřátelství mezi katolíky a protestanty; způsob, jak řešit napětí je v dialogu, nikoli ve výstavbě dalších barikád.*“ (HEATLEY, C.: *Interface, flash points in Northern Ireland*. Belfast: Lagan books, 2004, str. 49. ISBN 1-904684-10-6).

2.3.3. KONEC 20. STOLETÍ A MÍROVÁ POLITICKÁ JEDNÁNÍ

Příchodem britských vojsk a převzetím správy Severního Irsku přímo pod Londýn se dvojjstranný konflikt změnil v trojstranné napětí.⁹¹ Násilná kampaň katolických separatistů se od 70. let 20. století obrací proti britským jednotkám na území Belfastu. Severoirský parlament byl uzavřen a správa území spadala přímo pod Londýn. Obyvatelé Severního Irsku sice měli možnost volit zástupce do westminsterského parlamentu a tzv. *Shromáždění Severního Irsku*, ale na Severní Irsko byl uplatňován systém přímé vlády spadající pod pravomoc *ministra pro Severní Irsko*. Tento stav však byl nepřijatelný i pro řadu protestantských obyvatel Ulsteru.

Prvním významným mezníkem v systematickém řešení konfliktu (nikoli tedy jednorázově účelové řešení, jakým je možno chápat budování výše zmiňovaných *mírových stěn*) byla tzv. *Anglo-irská dohoda* z roku 1985. Anglická vláda a vláda Irské republiky se touto dohodou zavázaly, že jakákoli změna severoirského statutu bude možná pouze na základě většinového souhlasu severoirských obyvatel. Samotná smlouva však nebyla přijata ani republikány, ani unionisty; naopak se stala podnětem nového protestantského násilí.⁹² Problémem, na který veškeré snahy o všestranná jednání stále znovu narážely, bylo to, že jakýkoliv návrh byl jednou podstatnou částí severoirského obyvatelstva odmítán.⁹³ Smlouva však signalizovala změnu britské politiky vůči Severnímu Irsku, zejm. jeho katolickým obyvatelům. Druhým významným momentem bylo posilování politického vlivu (katolických) republikánských stran.⁹⁴

Díky zakořeněnému nepřátelství uvnitř Severního Irsku nastal další významnější pokrok v mírových jednáních až v polovině 90. let. V červenci 1994 *Prozatímní IRA* vydala prohláše-

---

⁹¹ Viz CAIN Web Service Northern Ireland: The background to the Peace Process, □by John Darby (2003). Poslední úprava 4. 1. 2007. Dostupné na WWW: <<http://cain.ulst.ac.uk/ni/religion.htm#1a>><http://cain.ulst.ac.uk/events/peace/darby03.htm>>.

⁹² Unionisté smlouvu vnímali jako přímou intervenci Dublinu a ohrožení zachování unie. Reverend *Ian Paisley* odsoudil nejen dohodu, ale i *Margaret Thatcherovou*, která smlouvu iniciovala. Při bohoslužbě *Paisley* vyřkl: „*Ó Bože ve svém hněvu vykonej pomstu nad onou zlotřilou, proradnou a proľhanou ženou... Dej, ať spatřím projev Tvé moci.*“ (citováno dle JUERGENSEMEYER, M.: Teror v mysli boží. Globální vzestup náboženského násilí. Brno: CDK 2007, str. 63. ISBN 978-80-7325-109-3). Republikáni naopak ve smlouvě neshledávali žádnou garanci toho, že by se jakýkoliv konsensus mezi republikány a unionisty měl prostřednictvím smlouvy zrodit (viz ENGLISH, R.: Irsko, 1982 – 1995; In: MOODY, T. W. – MARTIN, F. X. a kol.: Dějiny Irsku. Praha: NLN 1996, str. 280. ISBN 80-7106-151-4).

⁹³ Z hlediska politického uspořádaní připadaly v 80. letech 20. století tři alternativy. První alternativa spočívala ve sjednocení Severního Irsku a Irské republiky. Druhá alternativa spočívala v novém federativním uspořádaní britských ostrovů. Třetí řešení předpokládalo společnou vládu Dublinu a Londýna. Žádné z těchto řešení však nebylo přijato všemi zúčastněnými stranami. (viz TAMTĚŽ, str. 289).

⁹⁴ Ve volbách do *Shromáždění Severního Irsku* získala *Sociálně demokratická a labouristická strana (Social Democratic and Labour Party – SDLP)* 19%; zejména však posílila strana *Sinn Féin*, která získala 10%. Leader *Sinn Féin*, *Gerry Adams*, byl v roce 1983 ve všeobecných volbách zvolen poslancem britského parlamentu za západní Belfast. Tento moment je opět jistým novem. Od 80. let 20. století se mění postoj politické republikánské reprezentace a tato se snaží prosazovat na legitimní politické scéně (viz *Sinn Féin Building an Ireland oe Equals*. Poslední úprava 2007. Dostupné na WWW: <<http://www.sinnfein.ie/>>).

ní o úplném zastavení vojenských operací.⁹⁵ V říjnu stejného roku se k podobnému kroku odhodlalo i tzv. *Společné loajalistické vojenské vedení (Combined Loyalist Military Command)* zastupující hlavní polovojenské unionistické jednotky. Příměří však vydrželo jen necelé dva roky. V únoru 1996 se *PIRA* vrátila k ozbrojené kampani. Díky porušení příměří byla z dalších jednání vyloučena *Sinn Féin* a její přizvání k dalším jednáním bylo podmíněno obnoveným příměřím.⁹⁶

Nová jednání s vedením strany *Sinn Féin* o podmínkách její účasti v mírových rozhovorech proběhly v červnu 1997. Jednání se však tentokrát odmítla účastnit *Demokratická unionistická strana (DUP)*, nicméně *Ulsterská unionistická strana (UUP)* v rozhovorech pokračovala a 10. dubna 1998 byla podepsána tzv. *Dohody Velkého pátku (Good Friday Agreement)* o míru v Severním Irsku. Jednání vedoucí k podpisu smlouvy se zúčastnili zástupci osmi severoirských politických stran včetně šéfa *Sinn Féin* *Gerryho Adamse*, premiéra *Tonyho Blaira*, ministerského předsedy Irské republiky *Bertiho Aherna* a další. Jednáním předsedal bývalý americký senátor *George Mitchell*.⁹⁷

Dohoda byla postavena na „zásadách rozdílnosti, vzájemného respektu a rovnosti a na základě demokratického rozhodnutí lidu o politických strukturách, které mu mají vládnout“.⁹⁸ Možnost změny statusu Severního Irska za předpokladu referendem deklarovaného většinového souhlasu obyvatel Severního Irska, byla ústavně zakotvena v ústavách Velké Británie a Irské republiky. Dále se zástupci participujících stran a vlád dohodli, že Severní Irsko zůstane součástí Velké Británie tak dlouho, dokud toto bude přáním většiny severoirského obyvatelstva. Zároveň byl položen nový základ pro severoirskou politickou strukturu, s řadou kontrolních mechanismů, jež měly zabránit převzetí politické kontroly jedné komunity nad druhou. Vedle těchto politických ustavení bylo v dohodě zakotveno dodržování základních lidských a občanských práv, včetně práv sociálních, ekonomických a kulturních. Významná byla garance rovnosti příležitostí na trhu práce a v sociální oblasti.

V červnu 1998 v Severním Irsku proběhly volby do *Shromáždění*. Výsledky voleb ukázaly, že existují poměrně velké rozpory uvnitř protestantských stran; *UUP* získala pouze 20% hlasů, tedy podstatně méně, než se očekávalo. Unionističtí odpůrci změn, kteří získali mandáty, obratem deklarovali, že budou blokovat jakékoli zákony, které by mohly vést ke sblížení obou částí Irska.

---

⁹⁵ Viz ENGLISH, R.: Irsko, 1982 – 1995; In: MOODY, T. W. – MARTIN, F. X. a kol.: Dějiny Irska. Praha: NLN 1996, str. 293. ISBN 80-7106-151-4.

⁹⁶ Viz Irsko – Aktuálně.cz. Poslední úprava 2007. Dostupné na WWW: <http://www.irsko-aktualne.cz/z_historie_1.php?menuf=567>.

⁹⁷ Viz též MADDEN, F. J. M.: *The history of Ireland*. London: Hoder Education, 2005, str. 248. ISBN 0-340-89001-0).

⁹⁸ Viz TAMTÉŽ.

V srpnu 1998 došlo k novému výbuchu násilí.⁹⁹ Nové útoky posloužily unionistickým poslancům k zablokování příprav na sestavení severoirské vlády, pokud se na těchto přípravách bude podílet i strana *Sinn Féin*.¹⁰⁰ Vedení *IRA* znovu zahájilo proces odzbrojování a šéf unionistů *David Trimble* přislíbil, že unionisté jsou za těchto podmínek ochotni spolupracovat na sestavení vlády. V sobotu 27. listopadu 1999 delegáti *UUP* hlasovali nad návrhem sestavit společnou vládu, ve které by zasedli jak unionisté, tak republikáni. Návrh prošel většinou 58% hlasů. Toto rozhodnutí je možno chápat jako až doposud největší úspěch v mírovém procesu.¹⁰¹

S počátkem roku 2000 byla ustavena dvanáctičlenná společná *výkonná rada* v čele s *Davidem Trimblem*. V radě zasedli i dva členové strany *Sinn Féin* a dva členové *DUP*. Další činnost *rady* však byla podmíněna nadále probíhajícím procesem odzbrojování.¹⁰² 29. května 2000 došlo k převedení části exekutivy z Westminsteru na *severoírskou radu*. Zdá se tedy, že spoluvláda protestantů a katolíků a stažení britských jednotek je na úspěšné cestě k řešení severoirského konfliktu, resp. jeho regulaci co do násilnosti. Vedle politických jednání však neméně podstatnou je i integrace na úrovni každodenního života. Jisté události svědčí, že i tato rovina je řešena. V Belfastu již více jak deset let panuje relativní „klid zbraní“ a zdá se, že mechanismy, jež mají sblížit obě zneprátelené komunity, jsou relativně úspěšné.¹⁰³

---

⁹⁹ Výbuch v obchodním centru v městečku Omagh usmrtil 29 lidí a další dvě stovky lidí zranila. K útoku se přihlásila jedna z radikálních frakcí *IRA*, tzv. *Real IRA*. Útok byl deklarován jako odvetná akce za upálení tří dětí v městě Ballymore v červenci stejného roku, jež měli na svědomí členové *Oranžského řádu*. Násilnosti se protáhly i do následujícího roku. V únoru 1999 *Real IRA* podnikla nové pumové útoky přímo v britské metropoli (viz McKITTRICK, D. – McVEA, D.: *Making sense of the troubles*. London: Penguin books, 2001, str. 227. ISBN 0-14-100305-7).

¹⁰⁰ Viz TAMTÉŽ, str. 227.

¹⁰¹ Viz MADDEN, F. J. M.: *The history of Ireland*. London: Hoder Education, 2005, str. 248. ISBN 0-340-89001-0.

¹⁰² Podmínka odzbrojení *IRA* nebyla splněna stoprocentně. Radikální frakce odtržené od *IRA* pokračovaly i nadále v násilných útocích. Poslední útoky byly zaznamenány v roce 2003.

¹⁰³ Potvrzením obnovující se solidarity může být událost, kdy bylo vybráno katolíky 10 000 liber na obnovu poničeného protestantského kostela *Whitehouse*; a naopak protestanti nabídli finanční pomoci na obnovu katolických kostelů v oblasti, kde v 60. a 70. letech 20. století zuřily nejurputnější boje. Mj. se znovu strukturují městské části Belfastu. V částech, kde se odehrávaly nejtvrďší střety, se podporuje výstavba komplexů, jež budou využívány oběma komunitami (např. obchodní centra apod.). Mezi katolickými a protestantskými školami dochází k uzavírání spolupráce na nejrůznějších kulturních a uměleckých projektech apod. (viz HEATLEY, C.: *Interface, flash points in Northern Ireland*. Belfast: Lagan books, 2004, str. 180. ISBN 1-904684-10-6).

3. NÁBOŽENSTVÍ, POLITIKA A NÁSILÍ

*Motto: „Nemyslete si, že jsem přišel na zem uvést pokoj; nepřišel jsem uvést pokoj, ale meč.“
(Mt 10,34)*

Od počátku se soustřeďuji na dva znepokojivé momenty severoirského konfliktu. V této kapitole se pokusím přiblížit druhý z těchto momentů, totiž jak lidé, kteří sdílí křesťanský náhled na svět, volí vysoce násilné prostředky k prosazení vlastních cílů.

Povšimněme si ještě jednou rozložení severoirské populace z hlediska náboženské příslušnosti.¹⁰⁴ Podle censu z roku 1991 se pouze 4% obyvatel nepřihlásilo k žádnému náboženskému vyznání a u 7% obyvatel toto nebylo zjištěno.¹⁰⁵ Bezmála 90% severoirských obyvatel se však hlásí k některé církvi či náboženské skupině. Zároveň lze předpokládat, že tito lidé neberou svou příslušnost k církvi na „lehkou váhu“. Většina členů *IRA* se rekrutuje z katolických rodin, řada členů paramilitaristických *UVF* ideovou (či ideologickou) platformu vlastního násilného jednání hledá v protestantských denominacích, mj. v *Svobodné presbyteriánské církvi (Free Presbyterian Church)*.¹⁰⁶ Nelze však vycházet z předpokladu, že násilných činů se dopouštějí pouze „zlí lidé“ (konečně kategorie dobra a zla procházejí, dle mého názoru, skrze člověka), či patologičtí jedinci. V případě severoirského konfliktu se na násilí podílejí věřící lidé, tj. lidé sdílející morální náhled na svět, přičemž, alespoň do jisté míry, spojují násilné jednání právě s náboženstvím.

Nutno však hned na úvod znovu připomenout, že v případě severoirského konfliktu se jedná o dva různé motivy. Nábožensky a kulturně mají tendenci spatřovat konflikt spíše protestanti. Naopak katolická část populace má tendenci na konflikt nahlížet spíše jako na konflikt politický a sociální. Konečně lze uvažovat i o tom, že svou roli hraje právě tato historicky formovaná nejednotnost. Zatímco historicky protěžovaná protestantská část vidí v požadavcích katolické části útok na vlastní kultury a náboženství; katolíci dlouhodobě stavěli boj jako ne-

---

¹⁰⁴ Viz Přílohy, Graf 1.

¹⁰⁵ Např. oproti obyvatelstvu České republiky jsou tato čísla o několik řádů vyšší. Podle Českého statistického úřadu se k nějakému náboženskému vyznání hlásilo v roce 2001 32% obyvatel; naopak bez vyznání bylo 59% obyvatelstva a u 9% obyvatelstva toto nebylo zjištěno (viz Český statistický úřad: Obyvatelstvo hlásící se k jednotlivým církvím a náboženským společnostem, zveřejněno 6.8.2003. Aktualizováno dne 26.10.2006. Dostupné na WWW: <http://www.czso.cz/csu/2003edicniplan.nsf/o/4110-03--obyvatelstvo_hlasici_se_k_jednotlivym_cirkvim_a_nabozenskym_spolecnostem>. Podle censu z roku 1991 se sice k náboženskému vyznání hlásilo 44% obyvatel, lze ovšem soudit, že tento nárůst byl způsoben sametovou revolucí a vysokým kreditem církví, který si s sebou nesly z dob socialismu. Po „vyprchání“ tohoto kreditu se procentuální četnosti stabilizovaly na současné nízké úrovni.

¹⁰⁶ JUERGENSMEYER, M.: Teror v mysli boží. Globální vzestup náboženského násilí. Brno: CDK 2007, str. 60-68. ISBN 978-80-7325-109-3

kompromisní požadavek vlastního sebeurčení, přičemž proklamovali jediný cíl, a to svobodné, tj. od Británie odtržené, Irsko bez jakýchkoli úvah o konkrétních svobodách jedince.¹⁰⁷ Základní nedorozumění lze spatřovat již v tomto základním vymezení konfliktní situace oběma skupinami.

3.1. NÁSILÍ A NÁBOŽENSTVÍ

3.1.1. PŘÍPUSTNOST NÁSILÍ V KŘESŤANSTVÍ

Vraťme se však k samotnému vztahu křesťanství a násilí. V tomto ohledu by bylo možno uvažovat o několika liniích vztahů křesťanství a násilí, k nimž je možné se odvolávat.¹⁰⁸ Pracovně bychom mohli definovat minimálně tři roviny:

1. argumentace odvolávající se k *Písmu* a životu *Ježíše Krista*,
2. argumentace odvolávající se k apologetům a koncepci *spravedlivé války*,
3. formování obrazu světa jako prostoru *kosmologického boje dobra a zla*.

První linie by mohla být přímo odvozována z *Písma*. Starozákonní spravedlnost je postulována jako spravedlivá odplata ve smyslu „*odplácej stejným*“ a je přímo zakotvena v *Mojžíšově zákoně*.¹⁰⁹ Podobně se ve *Starém zákoně* můžeme setkat s řadou míst, kde je spravedlivý boj přímo ukládán,¹¹⁰ anebo je pracováno s rétorikou boje jako cesty k naplnění vlastního života i vztahu k Bohu.¹¹¹ Na druhé straně však vystoupením *Mojžíše* a přijetím *Desek Zákona* je stanoven (Bohem, nikoli člověkem!) vztah člověka k Bohu i člověka k ostatním lidem s jasným zákazem zabítí¹¹² a dále požadavkem spravedlnosti.¹¹³

---

¹⁰⁷ Již výše zmiňovaný *Ralf Dahrendorf* uvádí: „*Pojem národního sebeurčení, který se objevil po velkém rozpadu říší po první světové válce, potvrdil úsilí o homogenitu, která je zdánlivě charakteristická pro lidská společenství. Oslabila se i síla občanství tím, že se odpoutala pozornost od jeho práv v prospěch prostého členství. Jsem Lotyš, Tyrolan, Bask atd. a svoboda musí počkat, dokud se toto neuzná...*“ (DAHRENDORF, R.: *Moderný sociální konflikt*, Bratislava: Archa 1991, str. 73-74. ISBN 80-7115-024-X).

¹⁰⁸ Zde se nesnažím o teologickou argumentaci toho, nakolik je křesťanství spojitelné s násilím či nikoli, jako spíše o nástin základních rovin objevujících se v argumentaci obhajujících možnost užití síly v rámci křesťanského náboženství.

¹⁰⁹ Viz *Druhá kniha Mojžíšova*: „²⁴oko za oko, zub za zub, ruku za ruku, nohu za nohu“ (Ex 21,24 a dále).

¹¹⁰ Např. *První kniha Samuelova*: „¹⁸Hospodin tě také poslal na cestu s rozkazem: *Jdi a jako klaté vyhubíš ty amálecké hřišníky. Budeš proti nim bojovat, dokud je úplně nezničíš.*“ (1S 15,18).

¹¹¹ Např. v *První knize Mojžíšově*: „²⁵ ^[24]Pak zůstal *Jáko*b sám a tu s ním kdosi zápolil, dokud nevzešla jitřenka.

²⁶ ^[25]Když viděl, že *Jákoba* nepřemůže, poranil mu při zápolení kyčelní kloub, takže se mu vykloubil. ²⁶

^[27]Neznámý řekl: „*Pust' mě, vzešla jitřenka.*“ ²⁷ ^[28]Odpověděl: „*Nepustím tě, dokud mi nepožehnáš.*“ (Gn 32,25 [24]-27 [28]).

¹¹² Viz *Druhá kniha Mojžíšova*: „¹³Nezabiješ,“ (Ex 20,13).

S vystoupením *Ježíše Krista* dochází k obratu a k důrazu na lásku a nenásilí.¹¹⁴ Možno říci, že starozákonní přikázání byla vedena autoritou a mocí Boha. Vystoupením *Ježíše Krista* je Bůh prezentován jako Bůh milosti; požadavek „*oko za oko*“ byl usměrněn směrem k lidskosti, nenásilí a lásce k bližnímu, dokonce i k nepřítelům.¹¹⁵ Z celého *Kristova* učení však vystupuje jeden výrok, který je zaznamenán u *Matouše* a u *Lukáše*, a který odkazuje k boji a rozdělení: „³⁴*Nemyslete si, že jsem přišel na zem uvést pokoj; nepřišel jsem uvést pokoj, ale meč.*“ (Mt 10,34).¹¹⁶ Vedle těchto výroků je z hlediska teologického ospravedlnění užití síly proti nespravedlnosti odkazováno ještě k jednomu z *Ježíšových* skutků, jež je zaznamenán ve všech čtyřech evangeliích, totiž k očištění chrámu vyhnáním kupců jako aktu použití síly v zájmu spravedlnosti.¹¹⁷

Samostatnou otázkou by mohl tvořit *Ježíšův* postoj vůči římské okupaci. Na jedné straně je zde požadavek lásky včetně lásky k nepřítelům a zcela v tomto rámci i uzdravení setníkova sluhy,¹¹⁸ na straně druhé je zde samotný soud nad *Ježíšem*, který jej shledal vinným z pobuřování.¹¹⁹ Některé verše *Nového zákona* naznačují, že někteří (přínejmenším *Šimon*) z *Ježíšových* následovníků mohli patřit k tzv. *zélotům*, tedy organizované skupině nábožensky motivovaného protirímského (a proti saduceovského) odporu.¹²⁰

---

¹¹³ Viz *Druhá kniha Mojžíšova*: „¹⁴*Nesemilniš, ¹⁵Nepokradeš, ¹⁶Nevydáš proti bližnímu křivé svědectví, ¹⁷Nebudeš dychtit po domě svého bližního. Nebudeš dychtit po ženě svého bližního ani po jeho otroku ani po jeho otrokyni ani po jeho býku ani po jeho oslu, vůbec po ničem, co patří tvému bližnímu.*“ (Ex 20,14-17) a dále (Ex 23,1-13).

¹¹⁴ Viz *Matouš*: „³⁸*Slýchali jste, že bylo psáno: „Oko za oko, zub za zub“.* ³⁹*Já vám však říkám, abyste neodporovali zlému člověku. Když tě někdo udeří do pravé tváře, nastav mu i druhou*“ (Mt 5,38-39).

¹¹⁵ Viz *Matouš*: „⁴⁴*Já však vám pravím: Milujte své nepřátele a modlete se za ty, kdo vás pronásledují,* ⁴⁵*abyste byli syny nebeského otce, protože on dává svému slunci svítit na zlé i dobré a déšť posílá na spravedlivé a nespravedlivé.*“ (Mt 5,44-45).

¹¹⁶ Podobně *Lukáš*: „*Myslíte si, že jsem přišel dát zemi pokoj? Ne, pravím vám, ale rozdělení!*“ (L 12,51).

¹¹⁷ Viz *Matouš*: „¹²*Ježíš vešel do chrámu a vyhnal prodavače a kupující v nádvoří, zpřevracel stoly směnárníků i stánky prodavačů holubů*“ (Mt 21,12-17) a podobně *Marek* (Mk 11,15-19), *Lukáš* (L 19,45-48) a *Jan* (J 2,13-22).

¹¹⁸ Viz *Matouš* (Mt 8,5-13) a podobně *Lukáš* (L 7,1-10) a *Jan* (J 4,43-54).

¹¹⁹ Byť podle *Nového zákona* *Pilát Ponský* jako zástupce římského impéria *Ježíše* neshledává vinným (Viz *Lukáš*: „¹³*Pilát svolal velekněze, členy rady i lid* ¹⁴*a řekl jim: „Přivedli jste přede mne tohoto člověka, že pobuřuje lid; já jsem ho, jak vidíte, před vámi vyslechl a neshledal jsem na něm nic, z čeho jej obviňujete.*“ (L 23,13-14). Podle *Jana* se dokonce *Pilát* snažil *Ježíše* propustit (Viz *Jan*: „¹²*Od té chvíle ho Pilát usiloval propustit. Ale Židé křičeli: „Jestliže ho propustíš, nejsi přítel císařův. Každý, kdo se vydává za krále, je proti císaři.*“ (J 19,12). V každém případě však *Ježíš* představoval nebezpečí pro politicky vlivnou skupinu saduceů jako Židů fakticky loajálních Římu (viz též pozn. 173).

¹²⁰ Viz *Lukáš* (L 6,13 – 6,15) a dále *Skutky* (Sk 1,13). Viz též *Mircea Eliade*: „*Saduceové se snažili vyhnout nepokojům, které by mohly vypuknout v důsledku jakékoli mesiášské propagandy. Království Boží, které Ježíš zvěstoval, mnohým vskutku připomínalo náboženský fanatismus a politickou nesmiřitelnost zélotů. Ti odmítali*

Druhou linií ospravedlnění násilí by bylo možno hledat v patristice. Byť první křesťané byli přísní pacifisté, ve 4. století, když se křesťanství stává státním náboženstvím, dochází ke změně požadavku naprostého pacifismu. Se *sv. Augustinem (354 – 430)* a jinými křesťanskými mysliteli tohoto období se objevuje koncepce „*spravedlivé války*“ (*bellum iustum*) a „*podmíněné oprávněnosti užívání moci*“.¹²¹ Spravedlivá válka je podle těchto myslitelů takové užití násilí, jež splňuje dva základní požadavky: *umírněnost* a *legimititu*. Požadavek umírněnosti se zakládá na tom, aby více lidí bylo aktem síly zachráněno, než utraceno; požadavek legitimity odkazuje k autoritě, která o oprávněnosti celého aktu rozhodne.¹²² Později, zejm. pod tlakem křížáckých výprav, dochází k návratu k pacifismu. *Tomáš Akvinský* sice opět postuluje požadavek naprostého nenásilí a odmítnutí války, přesto však koncepce *spravedlivé války* představuje základ morálně ospravedlnitelného násilí, přičemž se tato koncepce přesouvá v 19. a 20. století i do roviny požadavku sociální spravedlnosti.¹²³

Problém koncepce *spravedlivé války* spočívá v požadavcích *umírněnosti* a *legimitity*. Tak např. v roce 1095 papež *Urban II.* vyzývá veškeré křesťany k tomu, aby povstali a znovu dobyli Svatého hrobu. Začíná tak tři století trvající epocha křížových výprav vedených pod heslem „*Deus volt*“ (*Bůh tomu chce*).¹²⁴ Požadavek *legimitity* byl splněn; celému podniku požehnal sám papež jako hlava církve. Vyvstává zde však problém viny za oběti páchaného násilí. Spočívá tato vina na samotném konateli násilí, anebo na autoritě, která násilí legitimovala?¹²⁵

Obdobně vyvstává problém *umírněnosti*. Umírněnost je chápána jako jedna ze čtyř kardinálních ctností.¹²⁶ Vedle příznivého poměru mezi zachráněnými a utracenými životy požadavek

---

uznat římskou nadvládu, neboť z jejich hlediska „byl Bůh jediným Pánem a Vládcem“ (Josephus, Židovské starožitnosti, 18,1,6, § 23). Přinejmenším jeden z dvanácti apoštolů, Šimon Kananejský, byl původně zélótem.“ (ELIADE, M.: Dějiny náboženského myšlení II. Praha: Oikoymenh 1996, str. 296-297. ISBN 80-86005-19-4).

¹²¹ Spravedlivá válka vychází z *Augustinova* předpokladu, že na tomto světě budou muset křesťané vždycky bojovat proti zlu v lidských srdcích. Spravedlivá válka musí splňovat kritéria umírněnosti a legitimity, tedy kritéria požadující, aby jednak použitím násilí bylo více životů zachráněno, než zmařeno, jednak aby válku schválila utavená autorita.

¹²² Viz JUERGENSMEYER, M.: Teror v mysli boží. Globální vzestup náboženského násilí. Brno: CDK 2007, str. 46. ISBN 978-80-7325-109-3.

¹²³ Viz TAMTÉŽ, str. 46.

¹²⁴ Viz TAMTÉŽ, str. 47.

¹²⁵ Tento problém brilantně vystihuje *William Shakespeare* v *Králi Jindřichu V.*: „*Nám musí stačit, že jsme královi poddaní. Jestli bojuje za něco špatného, tak z nás naše poslušnost smaže vinu za ten zločin.*“ V dopise *sv. Pavla Římanům* je problém poslušnosti k světské moci řešen obdobně, tj. s předpokladem, že světská moc je mocí od Boha a tudíž poslušnost moci je poslušností božímu řádu: „*13¹ Každý ať se podřizuje vládní moci, neboť není moci, leč od Boha. Ty, které jsou, jsou zřízeny od Boha, ²takže ten, kdo se staví proti vládnoucí moci, vzpírá se Božímu řádu. Kdo se takto vzpírá, přivolává na sebe soud.*“ (Ř 13,1-2).

¹²⁶ Viz např. SUTOR, B. H.: Politická etika. Praha: Oikoymenh 1996, str. 80. ISBN 80-86005-17-8.

umírněnosti v politickém a sociálním světě znamená schopnost *jednat umírněně v užívání moci*.¹²⁷ „*Pokoušení moci*“, můžeme-li to takto vyjádřit, spočívá v problému tendence k stupňování a potvrzování moci právě na úkor umírněnosti a nebezpečí jakési „*moci pro moc samotnou*“. Tento moment vyvstává konečně i v pojednávaném severoirském konfliktu. Protestantské násilí je motivováno právě mocensky, resp. jako demonstrace moci.¹²⁸

Třetí rovina nábožensky motivovaného násilí je úzce svázána s koncepcí spravedlivé války a spočívá v *problému obrazu světa*, který nejen křesťanství, ale i celá řada jiných náboženských systémů postuluje. Koncepce světa jako boje dobra se zlem se rovněž objevuje u sv. Augustina. Ve spisu *O Boží obci (De civitas Dei)* Augustin rozvíjí myšlenku dvou společenství, *obce Boží (Civitas Dei)* a *obce pozemské (Civitas Terrena)*. Dějinný vývoj v Augustinově koncepci spočívá v neustálém boji obou protikladných sil.¹²⁹ S odkazem k chápání světa jako bojiště a vlastní situace jako situace válečného stavu s obecnou (sekulární) společností argumentují představitelé náboženského aktivismu i v současnosti. Jestliže přijmeme obraz světa jako prostoru metafyzického boje dobra a zla a požadavek, aby každý „pravý věřící“ přispěl na straně dobra k tomuto boji a konečnému vítězství, pak získáme základní symbolickou platformu, na níž spočívá argumentace náboženského militarismu.¹³⁰

Co z výše uvedených poznámek plyne pro samotné náboženské a politické konflikty? Přidržíme-li se koncepce „*spravedlivé války*“, pak je násilí spravedlivé a tudíž i mravně ospravedlnitelné, pokud je vedeno na obranu božího řádu a na něm založené politické i církevní moci a do jisté míry lze usuzovat, že za neoprávněné použití násilí odpovídá světská či církevní autorita. Toto však předpokládá základní východisko: *znalost božího záměru*. Z hlediska užití násilí se toto především týká těch religiozit, které se domnívají, že znají, jaký svatý řád si Bůh přeje a cítí se povinováni tento prosazovat.

---

¹²⁷ Viz SUTOR, B. H.: *Politická etika*. Praha: Oikoymenh 1996, str. 97. ISBN 80-86005-17-8.

¹²⁸ Jestliže Bernhard Sutor uvádí: „*Umírněnost v užívání moci dále znamená umírněné, požadavkům situace přiměřené užívání mocenských prostředků a především zřeknutí se toho využít úspěch nebo situace převahy tak, aby byl protivník provokován k iracionálním reakcím nebo myšlenkám na odvetu*“ (SUTOR, B. H.: *Politická etika*. Praha: Oikoymenh 1996, str. 97. ISBN 80-86005-17-8), pak v ostrém kontrastu k tomuto požadavku vystupují akty *Oranžského řádu* či *Učedníků z Derry*. Tyto protestantské organizaci si ke svým demonstracím vybíraly právě nejvíce problematická místa Belfastu, tj. katolické ulice a čtvrti (viz též 2. kapitola tohoto textu).

¹²⁹ Viz SOKOLOV, V. V.: *Středověká filozofie*. Praha: Svoboda 1988, str. 89.

¹³⁰ Násilí, jehož se členové těchto hnutí dopouštějí, je obhajováno jako nutný prostředek proti utlačivosti sekulární společnosti, přičemž tento moment je teologicky odkazován k autoritám hnutí (problém odpovědnosti světské moci za násilí) a k vybraným veršům *Písma*. Např. *Kerry Noble*, jeden z představitelů militantního hnutí *Křesťanské totožnosti* se odvolává na to, že „*Bůh je válečník*“ (viz *Píseň o Hospodinově vítězství*: „³*Hospodin je bojovný rek; Hospodin je jeho jméno.* ⁴*Vozy faraónovy i jeho vojsko svrhl do moře, v moři Rákosovém utonul výkvět jeho vozatajstva.*“ (Ex 15, 3-4) (viz JUERGENSMEYER, M.: *Teror v myslí boží. Globální vzestup náboženského násilí*. Brno: CDK 2007, str. 189. ISBN 978-80-7325-109-3).

Tak např. *Max Weber* tendenci k náboženským revolucím (tj. prosazení vlastní představy řádu včetně použití násilí) připisuje zejm. kalvinismu, který ukládá povinnost bránit víru proti tyranům.¹³¹ Vedle přesvědčení znalosti *Božího řádu* sehrává významnou roli i to, jak velký význam daná denominace přisuzuje společenskému uspořádání a nakolik je toto pro danou denominaci lhostejné. Jestliže některá náboženská hnutí prosazují náboženství jako nedělitelný komplex politického i sociálního uspořádání, bude tendence k revoluci vyšší.¹³² Prosazení modelu uspořádání společnosti pak znamená prosazování posvátného a božího.¹³³

3.1.2. NEGATIVNÍ DIALEKTIKA PROSTŘEDKŮ A CÍLŮ

Přidržíme-li se novozákonního důrazu na lásku k bližnímu,¹³⁴ pak je otázka, zda „*účel světi prostředky*“, anebo zda jsou, řekněme, ne-morální prostředky nepřipustné i pro dosažení jinak morálně ospravedlnitelného cíle, mnohem složitější. Jinak řečeno, snažíme se najít odpověď na to, zda z hlediska specifické *situace* je možno odporovat nespravedlnosti či útlaku násilím, anebo je nezbytné dodržovat požadavky vždy platné hodnoty lásky a nenásilí (bez ohledu na situaci). Zdá se, že tento problém není jednoduché rozhodnout. V případě, že přijmeme první variantu, tedy prosazení morálního cíle všemi prostředky, pak hrozí, že tento cíl bude ovládnut těmito prostředky.¹³⁵ Z historie bychom mohli jmenovat nejednu událost, kdy tato „*negativní dialektika prostředků a cílů*“ zaznívá zvláště markantně. Jde vždy o to, nakolik prostředky ovládnou samotný cíl či dokonce se sami nestanou „cílem o sobě“ a samotná legitimizace toho, proč bylo nutno sáhnout i k těmto prostředkům, je než jakousi „interpretační hrou“, která má přiznat užití násilných prostředků morální legitimitu.

Jaké jsou však možnosti lidí, kteří se nacházejí v situaci útlaku a z hlediska svého morálního přesvědčení nejsou s to sáhnout k prostředkům neslučitelným s jejich morálním přesvědčením. S ohledem na násilí, resp. jeho odmítnutí, zbývá *pasivní rezistence* a trpění útlaku. Krajním vyústěním takového jednání je *mučednictví*. Z individuálního hlediska je přijetí mučednictví jako naplnění a potvrzení vlastního morálního systému zcela legitimní a v jistém smyslu je nejvyšším z možných typů jednání: jednáním v plném souladu se zastávanými hodnotami. Na druhé straně je však tento typ jednání problematický z hlediska společenského. Společnost založená na principu naprostého pacifismu může přísně vzato v čase existovat pouze

---

¹³¹ Viz WEBER, M.: Sociologie náboženství. Praha: Vyšehrad 1998, str. 327. ISBN 80-7021-240-3.

¹³² Viz též *Dahrendarfova* koncepce intenzity a relevance sociálních konfliktů.

¹³³ Viz též KEPEL, G.: Boží pomsta. Křesťané, židé a muslimové znovu dobývají svět. Brno: Atlantis 1996, str. 37. ISBN 80-7108-120-5.

¹³⁴ Viz *Matouš*: „*Miluj svého bližního jako sám sebe*“ (Mt 22,39) a podobně *Marek* (12,31), *Římanům* (Ř 13,9), *Galatským* (Ga 5,14).

¹³⁵ „*Skutečná podstata násilného činu je podřízena kategorii prostředku a účelu, jejímž hlavním rysem, jestliže se aplikuje na lidské záležitosti, je vždy to, že účelu hrozí ovládnutí těmi prostředky, které ospravedlňuje a které jsou potřebné k jeho dosažení*“ (ARENDOVÁ, H.: O násilí. Praha: Oikoymenth 1995, str. 7. ISBN 80-7298-128-5).

potud, pokud její hodnoty budou respektovány společnostmi okolními.¹³⁶ Je tedy možné, spolu s *Helmutem Weberem* namítnout, „že uplatněním např. zákazu násilí se bezprávi nezastaví, nýbrž přímo podpoří“,¹³⁷ což ovšem neznamená, že by požadavek lásky k bližnímu měl být apriorně z této oblasti vyloučen. Uplatnění požadavku lásky a ne-násilí na úrovni celých společností se však jeví mnohem problematičtější, než v oblasti individuální.

3.2. ROZDÍLNÉ MOTIVY PROTESTANTSKEHO A KATOLICKÉHO NÁSILÍ V SEVERNÍM IRSKU

Vraťme se však k samotnému severoirskému konfliktu. Mezi oběma znesvářenými stranami lze vysledovat různé motivy užití násilí, které nejen vycházejí z různě definovaných situací obou komunit, ale i z různých pohledů na násilí jako prostředek prosazování vlastních cílů a na povahu konfliktu jako takového.

Katolíci ke konfliktu přistupují především jako ke konfliktu politickému a sociálnímu. Od počátku katolická část severoirské populace deklaruje hlavní cíl, kterým je dosažení autonomie, resp. odtržení Severního Irsku od Velké Británie. Tento cíl je dán historicky s ohledem na násilnou kolonizaci Irského ostrova Angličany.¹³⁸ Náboženská rovina je spíše sekundárním efektem primárně politického konfliktu. V katolickém táboře nikdy nepanovala shoda o tom, jakou roli vlastně náboženství v celém konfliktu hraje. V 19. století sice dochází k organizaci katolíků do tzv. *Katolických svazů*.¹³⁹ Sledovaným cílem však není postavit se ve jménu katolicismu proti protestantismu, jako spíše využít organizační a institucionální potenciál katolické církve k organizaci a mobilizaci nejširších společenských vrstev katolického obyvatelstva.

V tomto ohledu se k celému konfliktu staví i současná katolická církev. Irská katolická církev odmítá jakkoli participovat na konfliktu. Stanovisko oficiální katolické církve k *Sinn Féin* i k *IRA* bylo striktně odmítavé.¹⁴⁰ Katolická církev uplatňovala mechanismy, jimiž se snažila zabránit tomu, aby představitelé katolického kléru byli s konfliktem jakkoli spojováni.¹⁴¹ Pokud docházelo k podpoře republikánských snah klérem, pak se jednalo o soukromá stanoviska a iniciativy jednotlivců.

---

¹³⁶ Viz např. WEBER, M.: Sociologie náboženství. Praha: Vyšehrad 1998, str. 326. ISBN 80-7021-240-3. *Weber* v tomto sociálním smyslu hovoří o „fikci pacifismu“ (viz TAMTÉŽ, str. 326).

¹³⁷ WEBER, H.: Všeobecná morální teologie. Praha: Zvon 1998, str. 55. ISBN 80-7021-292-6.

¹³⁸ Viz 1. kapitola tohoto textu.

¹³⁹ Dtto.

¹⁴⁰ Viz JUERGENSMEYER, M.: Teror v mysli boží. Globální vzestup náboženského násilí. Brno: CDK 2007, str. 67. ISBN 978-80-7325-109-3.

¹⁴¹ *Mark Juergensmeyer* popisuje, jak došlo k přeložení několika katolických duchovních, kteří podporovali republikánské snahy, do méně exponovaných oblastí Severního Irsku (Viz JUERGENSMEYER, M.: Teror v mysli boží. Globální vzestup náboženského násilí. Brno: CDK 2007, str. 67. ISBN 978-80-7325-109-3).

Na druhé straně je však třeba připomenout, že ani deklarovaný cíl republikánů, ani oficiální stanovisko církve ještě neznamena, že severoirský konflikt není z hlediska katolické populace i konfliktem náboženským. Zdá se, že v tomto ohledu se jedná o to, jak bude náboženství definováno. Pakliže náboženství budeme ztotožňovat víceméně s působením církve, pak se z hlediska katolíků nejedná o konflikt náboženský. Jestliže však přijmeme definici náboženství jako specifické součásti širší kultury, pak lze na severoirský konflikt nahlížet i z pozice katolicismu jako na střet, jehož nedílnou součástí je náboženství.¹⁴² Ve srovnání s protestanty však kořeny katolického násilí ve 20. století jsou mnohem více spojeny s politickou a sociální situací. K užití násilí vede katolíky z velké části jejich znevýhodněné postavení spolu s historicky chápanou křivdou „okupované vlasti“.

Naproti tomu protestantské násilí postrádá toto sociální a politické zakotvení. Proč se tedy dopouštějí projevů násilí protestanti? Lze vnímat protestantské násilí pouze jako odvetu za násilí katolické?

Od počátku 20. století je navazováno na stereotyp katolíků jako nepřátel protestantské kultury a projevy nepřátelství jsou mnohem více spojovány s náboženskou a kulturní rovinou, než je tomu u katolické části severoirské populace.¹⁴³ Podobně z hlediska protestantských denominací panuje jednotnější tendence hodnotit konflikt jako náboženský. *Paisleyho Svobodná presbyteriánská církev* spojuje zcela jednoznačně konflikt s náboženstvím. *Paisley* využívá náboženské ideje k legitimizaci násilí,¹⁴⁴ modlitebny této církve jsou vyzdobeny politickými symboly a hesly, *Paisley* sám je vnímán řadou svých stoupců jako ochránce *Ulsteru*.¹⁴⁵

Jestliže ovšem katolická část severoirské populace využívá násilí ve snaze toho, aby se jí dostalo části podílu na moci a na kontrole moci, pak pro protestantskou část populace lze uvažovat o tom, že přinejmenším v druhé polovině 20. století je vlastně protestantské násilí motivováno zcela opačně, tj. snahou potvrdit svou moc. Např. k pochodům byly vybírány nanejvýš problematická místa (čtvrtě a ulice obydlené převážně katolíky) a jejich posláním do značné míry byla pouze demonstrace vlastní síly, resp. „pokoření“ katolické menšiny.

---

¹⁴² *Mark Juergensmeyer* cituje katolického duchovního *Denise Faula*, který chápe katolickou kulturu jako kulturu, jež Iřům dává „zvláštní schopnost zabít a být zabíjen, neboť smrt „je obětí“ a „příležitost odpustit“ zmenšuje vinu, která zabíjením vzniká“ (JUERGENSMEYER, M.: Teror v mysli boží. Globální vzestup náboženského násilí. Brno: CDK 2007, str. 66. ISBN 978-80-7325-109-3).

¹⁴³ Např. celý den 28. 9. 1912 byl protestanty zasvěcen bohoslužbám a modlitbám za unii, přičemž se protestantští unionisté zavázali použít „veškeré prostředky nutné k porážce spiknutí, jež chce nastolit v Irsku samosprávný parlament“ (McCRACKEN, J. L.: Severní Irsko, 1921 – 1966; In: MOODY, T. W. – MARTIN, F. X. a kol.: Dějiny Irska. Praha: NLN 1996, str. 241. ISBN 80-7106-151-4).

¹⁴⁴ Viz JUERGENSMEYER, M.: Teror v mysli boží. Globální vzestup náboženského násilí. Brno: CDK 2007, str. 62. ISBN 978-80-7325-109-3.

¹⁴⁵ V jednom z rozhovorů uvedl člen protestantské paramilitaristické UVF, že se *Paisleymu* hluboce obdivuje a považuje ho za velkého obránce víry (viz JUERGENSMEYER, M.: Teror v mysli boží. Globální vzestup náboženského násilí. Brno: CDK 2007, str. 65. ISBN 978-80-7325-109-3).

Vedle těchto rozdílů však lze na obou stranách určit i celou řadu obdobných motivů, jimiž se protestanti a katolíci snaží užití násilí legitimovat. V konkrétním severoirském konfliktu bychom mohli určit přinejmenším dva momenty, které jsou společné pro protestanty i katolíky s ohledem k legitimizaci užití násilí. Přestože jsou na obou zneprátelených stranách nositeli násilí v druhé polovině 20. století zejm. paramilitaristické skupiny, nelze usuzovat, že na násilí participují pouze tyto skupiny. S ohledem na působení paramilitaristických skupin je nanejvýš důležitý alespoň tichý souhlas přinejmenším části vlastní komunity. V tomto smyslu *Mark Juergensmeyer* hovoří o tzv. „*kulturách násilí*“. Jedná se o propojení historických, politických a sociálních podmínek, přičemž nanejvýš důležitá je ještě rovina kognitivní. „*At' už lidé stojící mimo (danou kulturu) považují pocity křivdy těch, kdo jsou uvnitř, za oprávněné či nikoli,*“ píše *Juergensmeyer* „*nepochybně je za takové považují příslušníci dotyčných společenství. A právě jejich sdílené pocity utvářejí kultury násilí.*“¹⁴⁶ „*Kultura násilí*“ je tedy tvořena spojením „objektivních“ podmínek a kolektivní interpretací těchto podmínek; čili spojením vnějšího světa a způsobů jeho interpretace a prožívání. Násilí je vlastně legitimováno s poukazem na přesvědčení členů paramilitaristických jednotek, že za jejich bojem stojí většina členů širší komunity.

Jiný legitimizační moment vyplývá ze samotného názvu paramilitaristických organizací. Po všimněme si i samotných názvů těchto skupin. V názvech jsou uvedena slova „*army*“, „*force*“, resp. „*defence*“, „*liberation*“, „*freedom*“. Slova použitá v názvech evokují oficiální ozbrojené složky, resp. spravedlnost jejich ustanovení. To je charakteristické pro tento typ organizací, které se do podoby armády a spravedlivého boje postulují. Samotní příslušníci těchto organizací tak dávají sami sobě i okolí na srozuměnou, že se nejedná o teroristickou, násilnickou či zločineckou skupinu, ale o regulérní vojenské oddíly. Již samotná sebereflexe skupiny jako armády může znamenat jisté morální ospravedlnění či spíše ulehčení toho, že se dopouštějí násilí, neboť „ve válce lidé umírají“. Zabíjet jako voják, tj. plnit svou povinnost (popř. rozkaz) je kvalitativně odlišné zabíjení řekněme „ze svévole“. Tento aspekt může jedince v těchto organizacích zbavovat, alespoň do jisté míry, odpovědnosti za činy, které jsou v příkrém rozporu s jeho morálním pohledem na svět.

Otevírá se tak výše nastíněný problém schválení užití násilí světskou či církevní autoritou. Jestliže tedy reverend *Paisley* vyzývá k boji, pak v duchu *spravedlivé války* již bojovníci *UVF* nemusí morálně řešit problém vztahu násilí a náboženství, neboť tato výzva pochází od náboženské autority.¹⁴⁷

Katolické násilí na straně druhé nelze však uspokojivě vysvětlit s ohledem na náboženské autority. Již výše jsem zmínila, že katolická církev jako celek se konfliktu striktně straní. Jejím

---

¹⁴⁶ JUERGENSMEYER, M.: Teror v mysli boží. Globální vzestup náboženského násilí. Brno: CDK 2007, str. 32. ISBN 978-80-7325-109-3.

¹⁴⁷ Jestliže jsem výše citovala křížácké heslo „*Bůh tomu chce*“, pak analogicky lze uvést heslo „*Za Boha a za Ulster*“, jež je umístěno v čele jedné z modliteben *Paisleyho* svobodných presbyteriánů.

role autority legitimizující násilí je v tomto ohledu problematická. Na druhé straně o to významněji vystupuje moment politických hodnot, přičemž tyto jsou do značné míry deklarovány jako obecné nadosobní hodnoty svobody, svébytnosti, sebeurčení apod. Motivace k násilí je spíše spojena s konkrétním postavením katolické části severoirské populace. „*Uchylovat se k násilí,*“ píše *Hannah Arendtová*, „*když máme čelit ponižujícímu jednání a podmínkám, je ohromně lákavé díky bezprostřednosti a rychlosti, které jsou mu vlastní.*“¹⁴⁸

3.3. POLITIKA A NÁBOŽENSTVÍ

Jestliže jsem uvedla, že protestantské násilí nemá své kořeny v politické a sociální situaci, ale spíše v rovině náboženské a kulturní neznámá, že protestantské násilí není úzce spojeno s politikou. Vztah protestantismu a jeho politického prosazování je o to složitější, že v případě severoirského konfliktu dochází k prolínání obou rovin.

K řešení problému vztahu mezi politicky a nábožensky orientovaným jednáním by nám mohla pomoci klasifikace etického jednání *Maxe Webera*. Ve stati „*Politika jako povolání*“ *Weber* proti sobě staví dva „*ideálně-typické*“ koncepty etiky: „*etiku světce*“ a „*etiku politika*“. Klasifikaci *Weber* zavádí s ohledem na otázku poslání politiky v rámci „*celkové mravní ekonomie životního způsobu*“.¹⁴⁹

Podstatou „*etiky světce*“ je to, že člověk musí být světcem ve všem (anebo se o to alespoň snažit), aby měla tato etika smysl a důstojnost. Jestliže v důsledku „*akosmické etiky*“ platí „*neodporovat zlu násilím*“, pak pro politika platí pravý opak: *zlu je nutno odporovat násilím*. „*Kdo chce jednat podle evangelia, ať se neúčastní stávek, neboť ty znamenají donucování... Především ale ať nemluví o revoluci.*“¹⁵⁰

Pro „*absolutní etiku*“ je bezpodmínečně nutná povinnost k pravdě, bez ohledu na následky, které toto může mít. Veškeré jednání, které je orientováno eticky, může probíhat ve dvou směrech:

1. jednání podle „*etiky smýšlení*“. Jestliže jsou následky jednání na základě „*ryzího smýšlení*“ špatné, je za to odpovědný svět či hloupost ostatních,

---

¹⁴⁸ ARENDTOVÁ, H.: O násilí. Praha: Oikoymenh 1995, str. 46-47. ISBN 80-7298-128-5. Tím samozřejmě nemá být řečeno, že rychlost a bezprostřednost násilné akce nutně vede ke kýženému cíli. Na popisovaném konfliktu severoirském je jasně patrné, že pouze násilné akce k uklidnění nestačí. Řešení konfliktu je, dle mého názoru, nutno hledat spíše v systematických změnách, které jsem se pokusila nastínit v kapitole věnované regulaci konfliktu, tj. v systému politických, ekonomických a sociálních opatření směřující k vytváření prostoru umožňujících konfliktní požadavky jak artikulovat, tak regulovat (viz 2. kapitola tohoto textu).

¹⁴⁹ WEBER, M.: Metodologie, sociologie a politika. Praha: Oikoymenh 1998, str. 285. ISBN 80-86005-48-8.

¹⁵⁰ TAMTÉŽ, str. 287.

2. jednání podle „*etiky odpovědnosti*“. Člověk má odpovídat za následky svého jednání a počítat s „*průměrnými defekty lidí*“.¹⁵¹

Nakolik však platí, že účel (byť etický) světlí (byť nebezpečné) prostředky s jejich vedlejšími důsledky? Pro politiku je rozhodujícím prostředkem násilí. „*Etika smýšlení*“ nutně musí zavrhout každé jednání, které by používalo mravně nebezpečných prostředků. „*Etiku smýšlení a etiku odpovědnosti nelze umístit pod jednu střechu a není ani možné eticky nadekretovat, který účel má posvětit který prostředek, když už bychom tomuto principu udělali nějaké ústupky.*“¹⁵²

Vydeme-li z *Weberovy* koncepce, pak zde vyvstává jasný požadavek nesměšovat politiku a náboženství. Podle *Wolfganga Ockenfelse* může naopak provázání politiky a náboženství vyústit do podoby jakési „*politliturgie*“, která je nebezpečím pro víru i politiku. „*Pokud se liturgie stává místem politického sporu,*“ píše *Ockenfels*, „*pak takový spor může dostat podobu náboženské války*“.¹⁵³ Zpolitizovaná liturgie či „znáboženštění“ politiky vede k neustálému sebezpotvrzování vlastních názorů a je nanejvýš vhodným prostředkem k agitaci a ovládnutí vlastních přívrženců či následovníků.

Tato směs politického a náboženského je nanejvýš vhodnou pro tvorbu ideologií. Náboženské přesahy dávají politickým cílům punc posvěceného, legitimizovaného Bohem, vždy platného, nezvratného a jedině správného. Nejmarkantněji se politliturgický přístup projevuje u kontroverzní postavy již zmiňovaného reverenda a politika *Iana Paisleyho*. V jeho případě je nanejvýš obtížné rozlišit, zda je tento původem skotský presbyterián více politikem nebo kazatelem. *Paisley* se záhy rozešel se všemi zavedenými protestantskými denominacemi a založil si vlastní denominaci, tzv. *Svobodnou presbyteriánskou církev (Free Presbyterian Church)*. Navíc je šéfem *Demokratické unionistické strany*, která se přiklání k extrémně unionistickým názorům a své politické názory prezentuje i v severoirském shromáždění a Evropském parlamentu. Ačkoli *Paisley* sám není původcem fundamentalistických a nekompromisních názorů mezi unionisty, je to právě on, kdo je vehementně a neúnavně šíří.¹⁵⁴

Svou politickou a náboženskou kariéru *Paisley* nerozděluje. Obě jeho „profese“ přecházejí volně jedna do druhé, takže při svých mších vzývá Boha, aby uvalil svůj trest na *Paisleyho* politické rivaly. Toto počínání koresponduje s chápáním křesťanství jako náboženství, jež je vystaveno neustálým útokům démonických sil reprezentovaných světskými sekulárními vládami a některými dalšími sociálními skupinami. V případě *svobodných presbyteriánů* jsou

¹⁵¹ WEBER, M.: Metodologie, sociologie a politika. Praha: Oikoymenth 1998, str. 279. ISBN 80-86005-48-8.

¹⁵² TAMTÉŽ, str. 290.

¹⁵³ OCKENFELS, W.: Katolická sociální nauka. Praha: Zvon, 1994. str. 50. ISBN 80-7113-081-8.

¹⁵⁴ Např. v roce 1964 byl *Paisley* jako vůdčí postava *Oranžistů* zapojen do celé řady událostí, které vedly k výtržnostem v ulicích Belfastu.

těmito skupinami zejm. katolíci a odpadlí protestanti.¹⁵⁵ *Paisleyho* neochota k jakémukoli vyjednávání a ústupkům je řadou jeho příznivců vnímána jako pevnost víry a vynesla mu téměř zbožštění; *Pailsey* bývá vnímán jako Bohem vyvolený ochránce Ulsteru. Při rozhovorech s aktivisty *UVF* zaznívá obdiv k *Ianu Paysleymu* a konečně i to, že sílu k boji jim dává právě povinnost bojovat za své souvěrce a právo bránit to, o čem věří, že je *Pravda* a za tuto *Pravdu* položit třeba i život.¹⁵⁶

V popsaném případě reverenda *Paisleyho* jsou styčné body mezi politikou a náboženstvím zcela markantní. Vedle toho však náboženství do politiky promítá i ve více subtilnější podobě. Opět se jedná o to, jak vlastně vymezit náboženství. Sociologicky můžeme náboženství vymezit jako to, co integruje společnost. Náboženství v této integrační funkci v sobě zahrnuje příběh světa a jeho smyslu, ale i kategorii pravdy, dobra apod. S ústupem náboženství z veřejného a politického života, došlo k nástupu nových systémů, jež zaujaly náboženstvím uprázdněné pozice. Tak např. *Raymond Aron* dokládá náboženské roviny fašistických a komunistických ideologií a hnutí.¹⁵⁷ Vedle politických a sociálních hnutí od 19. století suploval náboženství i nacionalismus. Někteří z představitelů irské katolické reprezentace připouštějí, že náboženství a irský nacionalismus jsou si velice blízké. Dle *Conora Cruise O'Briana* jsou náboženství a nacionalismus „jako plíce – člověk stěží přežije bez jednoho či druhého, a postrádá-li obojí, přežít nemůže“.¹⁵⁸

Jestliže tedy katolické násilí není přímo spojováno s katolickou církví, neznamená, že nemá zřejmých náboženských přesahů. Od dob *T. W. Tonea* je připomínán požadavek, že každá generace *Irů* má prolít krev v boji proti Britům. Punc náboženství nese i jakýsi kult „politických světců“. *T. W. Tone*, stejně jako *Robert Sands* jsou katolickou částí severoirského obyvatelův uctívání obdobně jako svatí. *Robert Sands* byl jedním ze zatčených příslušníků *IRA*, jež na protest proti zacházení (členům *IRA* nebyl přiznán status politických vězňů) zahájil hladovku, jíž nakonec podlehl. Motivy tohoto jednání někteří, jako např. katolický duchovní *Denis Faul*, hledají v náboženské rovině.¹⁵⁹

V jistém smyslu by bylo možno uvažovat (a některé události tomu nasvědčují), nakolik samotná strana *Sinn Féin* vlastně nezakládá jakýsi „politický katolicismus“. Strana, podobně

---

¹⁵⁵ Svěho, jak *Paisley* zdůrazňuje, bývalého spolupracovníka *Georga Mitchella*, neváhal označit za zrádce za to, že se podílel na mírové dohodě s katolíky.

¹⁵⁶ Jasně nábožensky motivované násilí členů *UVF* spojené s vizí katolického nepřítele víry je možno dokumentovat na případu zavraždění *Davidu Braniffa*. Tento protestant konvertující na katolictví byl zavražděn členy *UVF* v momentě, kdy se modlil růženec ve svém domě v ulici *Alliance* (viz HEATLEY, C.: *Interface, flash points in Northern Ireland*. Belfast: Lagan books, 2004, str. 32. ISBN1-904684-10-6).

¹⁵⁷ Viz ARON, R.: *Opium intelektuálů*. Praha: Mladá fronta 2001. ISBN 80-204-0842-8.

¹⁵⁸ Viz JUERGENSMEYER, M.: *Teror v mysli boží. Globální vzestup náboženského násilí*. Brno: CDK 2007, str. 66. ISBN 978-80-7325-109-3.

¹⁵⁹ Viz JUERGENSMEYER, M.: *Teror v mysli boží. Globální vzestup náboženského násilí*. Brno: CDK 2007, str. 66. ISBN 978-80-7325-109-3.

jako na opačné straně *Oranžisté*, formuje názory a poskytuje morální roviny pro řadu katolických obyvatel. *Tom Hartley*, jeden z čelních představitelů *Sinn Féin*, připouští, že posílení stranických preferencí chápe zároveň jako posilování katolické kultury. S ohledem na postavení katolické církve v konfliktu by *Hartley* přivítal její výraznější angažovanost a to, že *Sinn Féin* představuje i jakousi morální záštitu republikánům, chápe jako do jisté selhání katolické církve v plnění jejích funkcí. Zdá se tedy, že ačkoli katolíci konflikt interpretují jako politický a sociální, není tento prost zřejmých náboženských přesahů.

ZÁVĚR

Bakalářská práce se soustřeďuje na problém konfliktu mezi příslušníky dvou křesťanských církví. V textu jsem se pokusila o teoretickou reflexi konkrétního konfliktu, který se odehrával (doufejme, že minulý čas je oprávněný) na území severoirského Belfastu v druhé polovině 20. století. Samotné téma, ale konečně i vztahy zneprátelených stran, je vysoce komplikované a reflexi všech relevantních rovin konfliktu by příslušel mnohem podrobnější rozbor. Ve své práci jsem se soustředila na dvě základní roviny (tím nemá být řečeno, že na jediné možné), a to na problém systematické defavorizace jedné části populace v rámci demokratické země, jakou Velká Británie je a za druhé na problém slučitelnosti násilí jako prostředku řešení konfliktu a křesťanské víry.

Samotný problém je nejednoznačně pojímaný i samotnými irskými a britskými autory. Z anglicky psané literatury zabývající se tématem jakoby vystupují dva příběhy severoirského konfliktu s ohledem na to, zda autor textu byl katolicky, anebo protestantsky orientovaný. Katolický příběh má podobu boje utlačovaných za svobodu a vlastní sebeurčení, protestantský příběh má podobu boje za zachování vlastní kultury a identity.

Zároveň text není vyčerpávající analýzou. Jedná se pouze o jistý selektivní vhled do problematiky konfliktu. V práci jsem se snažila o pochopení či aspoň nástin některých problémových okruhů a vztahů mezi násilím, politikou a křesťanskou etikou a k rozkrytí základních zdrojů, z nichž konkrétní konflikt čerpal svou dynamiku. Prvním z problémových okruhů je dlouhodobé formování kořenů konfliktu odkazujících hluboko do historie Velké Británie a Irska. Po celé období vztahů obou národů se neustále opakovaly některé momenty, jež významně přispěly k formování konfliktu a jeho podoby. Prvním z těchto momentů byly opakující se snahy oddělovat Iry a Brity. Zde lze spatřovat formování specifických pohledů na příslušníky opačné skupiny. Dalším opakujícím se motivem je tlak vyvíjený na katolictví Irů. Politická a sociální práva byla podmiňována konverzemi, katolická církev byla nucena platit desátky apod. Charakteristická byla i značná přehlíživost britské politiky k problému Irska. Intervence britské politiky opakovaně, a to i ve 20. století, byly přinejmenším velice sporné a mnohdy vedly k zcela nezamýšleným důsledkům.

Specifický problém představuje samotné postavení obou konfliktních stran v rámci Severního Irska. I v druhé polovině 20. století bylo potvrzováno nerovné postavení obou komunit. Tento problém odkazuje k tomu, že garance demokratických forem sama o sobě nestačí k naplňování skutečně demokratického systému. Konečně posledním okruhem, jemuž jsem se v práci věnovala je problém vztahu mezi náboženstvím a násilím a náboženstvím a politikou. Sociální i náboženští myslitelé v souvislosti s nástupem moderny hovořili o procesu sekularizace jako oslabování prvku posvátného spojeného s nástupem prvku racionálního. Posléze byla koncepce upřesněna směrem k privatizaci náboženství. Náboženství jako celek nemizí, ale soustřeďuje se do privátní sféry. V druhé polovině 20. století se však i tato hypotéza jeví

jako ne zcela přesná a řada autorů uvažuje o deprivatizaci náboženství a návratu náboženství do veřejného prostoru. Toto však opět znovunastoluje otázku, jakou roli má náboženství v soudobých společnostech sehrávat. Náboženství tak není pouze soukromým názorem jedince na svět, ale postupně se obnovuje i jeho sociálně-integrační funkce a je otázkou, nakolik a jakým způsobem bude usměrňovat či ovlivňovat oblast, jež byla od 19. století vyhrazena politice.

LITERATURA A DALŠÍ ZDROJE

LITERATURA

- ARENDOVÁ, H.: O násilí. Praha: Oikoymenh 1995. ISBN: 80-7298-128-5
- ARON, R.: Opium intelektuálů. Praha: Mladá fronta 2001. ISBN 80-204-0842-8
- BACCI, M. L.: Populace v evropské historii. Praha: NLN 2003, str. 14. ISBN 80-7106-495-5
- BIBLE. Písmo svaté Starého a Nového zákona. Podle ekumenického vydání z roku 1985. Česká biblická společnost 1991
- CLARKE, L. – JOHNSTON, K.: *Martin McGuinness – From guns to government*. Edinburgh: Mainstream publishing company, 2001. ISBN 1-84018-725-5
- CONNELLY, S. J. (ed.): *The Oxford Companion to Irish History*. Oxford: Oxford University Press 2002
- CONNOLLY, S. J.: *Religion and society in nineteenth century Ireland*. Dundalغان press (W. Tempst) Ltd, 1994. ISSN No. 0790-2913
- COOGAN, T. P.: *1916: The Easter rising*. London: Phoenix, 2005. ISBN 0-75381-852-3
- COTTRELL, P.: *The Anglo-Irish war – The troubles of 1913-1922*. Oxford: Osprey publishing, 2006. ISBN1-84603-023-4
- DAHRENDORF, R.: Moderný sociálny konflikt, Bratislava: Archa 1991. ISBN 80-7115-024-X
- ELIADE, M.: Dějiny náboženského myšlení II. Praha: Oikoymenh 1996. ISBN 80-86005-19-4
- ELLIS, P. B.: *Eyewitness to Irish history*. Hoboken, New Jersey: John Wiley & Sons, 2004. ISBN 978-0-470-05312-6
- HAYES, P. – CAMPBELL, J.: *Bloody Sunday – Trauma, pain and politics*. London: Pluto press 2005. ISBN 0-7453-1853-3
- HEATLEY, C.: *Interface, flash points in Northern Ireland*. Belfast: Lagan books 2004. ISBN1-904684-10-6
- JOHNSON, P.: *Dějiny anglického národa*. Řevnice: Rozmluvy 1995. ISBN 80-85336-36-7
- JUERGENSMEYER, M.: Teror v mysli boží. Globální vzestup náboženského násilí. Brno: CDK 2007. ISBN 978-80-7325-109-3
- KEE, R.: *The green flag – a history of irish nationalism*. London: Penguin books, 2000. ISBN 0-140-29165-2
- KELLER, J.: Úvod do sociologie. Praha: SLON 1995. ISBN 80-85-850-06-0

- KEPEL, G.: Boží pomsta. Křesťané, židé a muslimové znovu dobývají svět. Brno: Atlantis 1996. ISBN 80-7108-120-5
- KILLEEN, R.: *A short history of modern Ireland*. Dublin: Gill & Macmillan Ltd. 2003. ISBN 0-7171-3381-8
- KOLÁŘ, M.: „Nepokoje“. Příspěvek k analýze rozhodující fáze boje Irů za nezávislost na Velké Británii v letech 1916/19 – 1922. In: Dvacáté století. Ročenka Semináře nejnovějších dějin Ústavu světových dějin FF UK v Praze. 1. vyd. 2006, Praha: FF; s. 65-83. ISBN 80-246-0141-9.
- KOLEKTIV AUTORŮ: Dějiny evropské civilizace I. Praha – Litomyšl: Paseka 1995, str. 167. ISBN 80-7185-010-1
- KOLEKTIV AUTORŮ: Velký sociologický slovník. Praha: Karolinum 1996. ISBN 80-7184-164-1
- KOMÁRKOVÁ, B.: Lidská práva. Heršpice: Eman 1997. ISBN 80-901854-5-2
- MADDEN, F. J. M.: *The history of Ireland*. London: Hoder Education, 2005. ISBN 0-340-89001-0
- MARTINEK, C.: Cesta k solidaritě. Litomyšl: Trinitas 1998. ISBN 80-86036-07-3
- McKITTRICK, D. – McVEA, D.: *Making sense of the troubles*. London: Penguin books, 2001. ISBN 0-14-100305-7
- MIKA, O. J.: Současný terorismus. Praha: Existencialia a Triton 2003. ISBN 80-7254-409-8
- MILLER, D. a kol.: Blackwellova encyklopedie politického myšlení. Praha: Barrister & Principal 2000. ISBN 80-85947-56-0
- MOODY, T. W. – MARTIN, F. X. a kol.: Dějiny Irska. Praha: NLN 1996. ISBN 80-7106-151-4
- OCKENFELS, W.: Katolická sociální nauka. Praha: Zvon, 1994. ISBN 80-7113-081-8
- PATTERSON, D.: *A legacy of tears*. Markethill: Saver Naver, 2006. ISBN 1-905281-06-4
- SOKOLOV, V. V.: Středověká filozofie. Praha: Svoboda 1988
- SUTOR, B. H.: Politická etika. Praha: Oikoymenh 1996. ISBN 80-86005-17-8
- ŠUBRT, J.: Postavy a problémy soudobé sociologické teorie, Praha: ISV 2001. ISBN 80-85866-77-3
- TIERNEY, M. – MacCURTAIN, M.: *The birth of modern Ireland*. Dublin: Gill & MacMillan Ltd. 1969
- TISCHNER, J.: Etika solidarity. Mnichov: Opus Bonum, 1985.
- Veritatis Splendor*. Encyklika Jana Pavla II. O základech morálního učení církve z 6. srpna 1993

WALLACE, M.: *A short history of Ireland*. Belfast: The appletree press Ltd, 1986. ISBN 0862811716

WEBER, H.: *Všeobecná morální teologie*. Praha: Zvon 1998. ISBN 80-7021-292-6

WEBER, M.: *Metodologie, sociologie a politika*. Praha: Oikoymenh 1998. ISBN 80-86005-48-8

WEBER, M.: *Sociologie náboženství*. Praha: Vyšehrad 1998. ISBN 80-7021-240-3

INTERNETOVÉ ZDROJE

BBC : *Northern Ireland Election*. Poslední aktualizace 13. 3. 2007. Dostupné na WWW: <<http://news.bbc.co.uk/1/shared/vote2007/nielection/html/main.stm>>

Belfast Murals. Dostupné na WWW: <http://www.gransha-taxi.co.uk/Belfast_murals.htm>

BRABEC, J.: Česká sekce Radia Vatikán. Karol Wojtyła – filozof a myslitel. 5. Část – Autonomie svědomí. Poslední úprava 4. 4. 2006. dostupné na WWW: <<http://www.radiovaticana.cz/clanek.php4?id=5633>>

BRABEC, J.: Česká sekce Radia Vatikán. Karol Wojtyła – filozof a myslitel. 5. Část – Autonomie svědomí. Poslední úprava 4. 4. 2006. dostupné na WWW: <<http://www.radiovaticana.cz/clanek.php4?id=5633>>

CAIN Web Service : Background Information on Northern Ireland Society – Religion. Poslední úprava 4. 1. 2007. Dostupné na WWW: <<http://cain.ulst.ac.uk/ni/religion.htm#1a>>

Český statistický úřad: Obyvatelstvo hlásící se jednotlivým církvím a náboženským společnostem, zveřejněno 6. 8. 2003. Aktualizováno dne 26. 10. 2006. Dostupné na WWW <http://www.czso.cz/csu/2003edicniplan.nsf/o/4110-03--obyvatelstvo_hlasici_se_k_jednotlivym_cirkvim_a_nabozenskym_spolecnostem>

DARBY, J.: CAIN Web Service. *Northern Ireland: The background to the Peace Process*, by John Darby (2003), Last modified: 1. 4. 2007. Dostupné na WWW: <<http://www.cain.ulst.ac.uk/events/peace/darby03.htm>>

Irsko – Aktuálně.cz. Poslední úprava 2007. Dostupné na WWW: <http://www.irsko-aktualne.cz/z_historie_1.php?menuf=567>

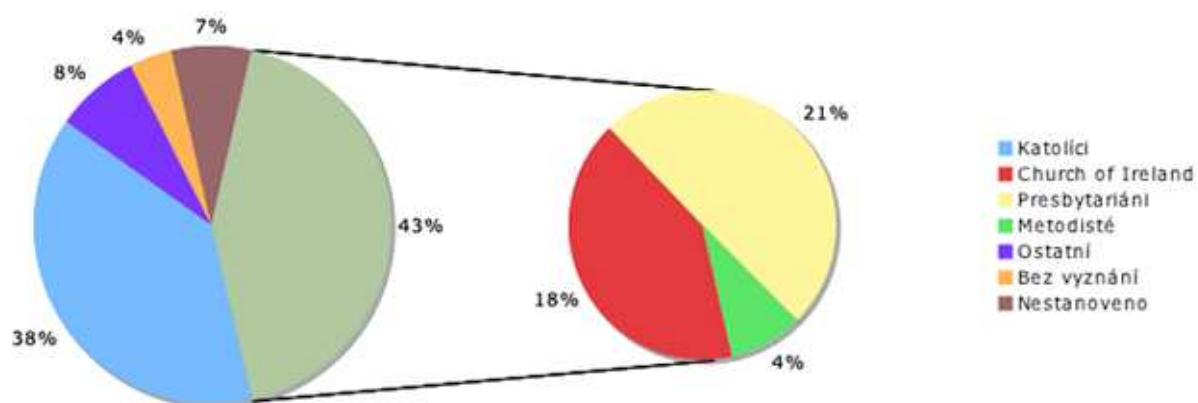
Shankill Murals Belfast. Dostupné na WWW: <http://www.gransha-taxi.co.uk/Belfast_murals_Shankill.htm>

PŘÍLOHY

OBRÁZEK 1. IRSKÝ OSTROV

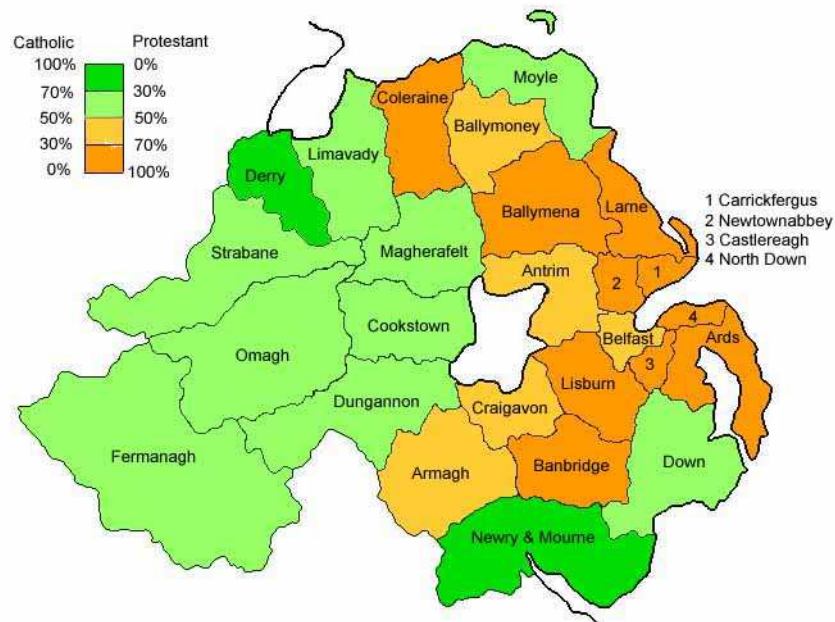

GRAF 1. ROZLOŽENÍ SEVEROIRSKÉ POPULACE DLE NÁBOŽENSKÉ PŘÍSLUŠNOSTI, CENSUS 1991

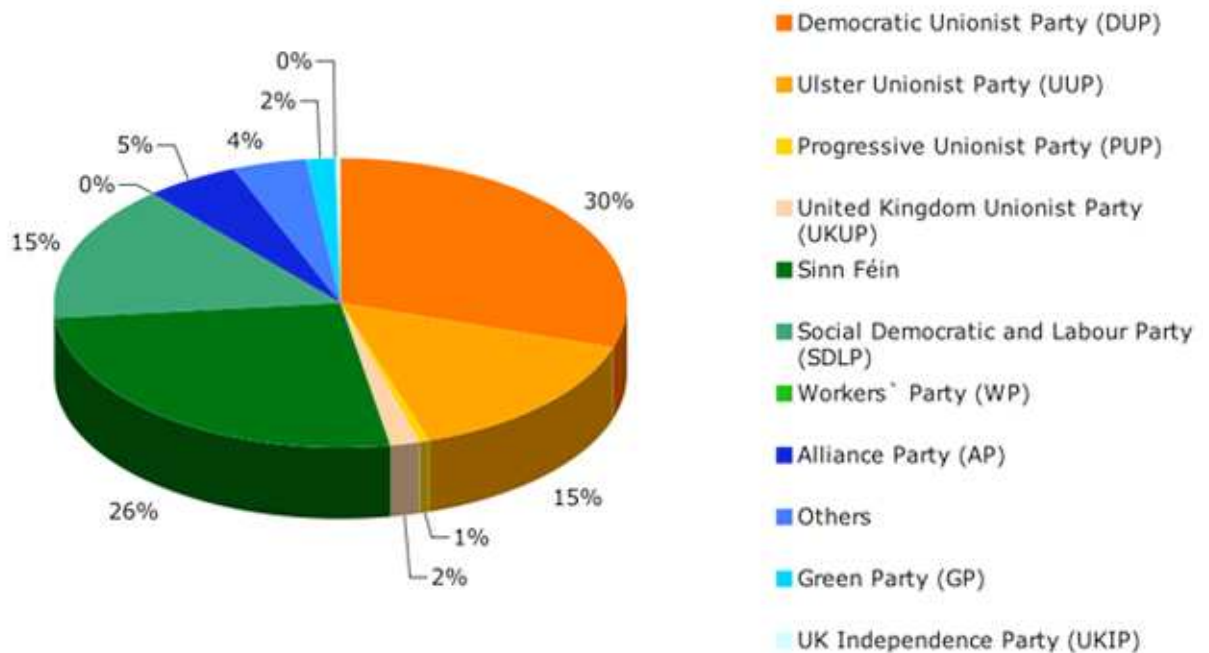
Upraveno dle: *The Northern Ireland Census 1991 : Religion Report*; viz CAIN Web Service: Background Information on Northern Ireland Society – Religion. Poslední úprava 4. 1. 2007. Dostupné na WWW: <<http://cain.ulst.ac.uk/ni/religion.htm#1a>>.

OBRÁZEK 2. ROZLOŽENÍ KATOLÍKŮ A PROTESTANTŮ V SEVERNÍM IRSKU, CENSUS 1991

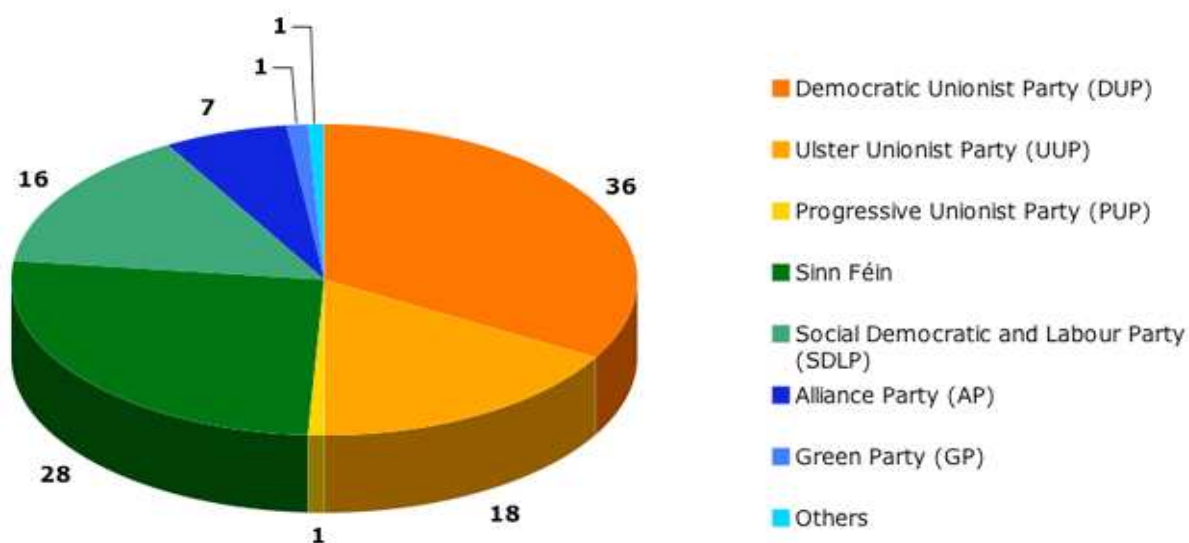
Source: Information based on the Religion Report of the 1991 Census

GRAF 2. ROZLOŽENÍ POLITICKÝCH PREFERENCÍ V SEVERNÍM IRSKU DLE VOLEB DO SEVEROIRSKÉHO PARLAMENTU 2003

Upraveno dle: BBC : *Northern Ireland Election*. Poslední aktualizace 13. 3. 2007. Dostupné na WWW: <<http://news.bbc.co.uk/1/shared/vote2007/nielection/html/main.stm>>.

GRAF 3. ROZLOŽENÍ KŘESEL SEVEROIRSKÉHO PARLAMENTU, VOLBY 2003

Poznámka: Čísla uvedená u jednotlivých politických stran označují počet křesel v severoírském parlamentu. Celkový počet křesel je 108. Upraveno dle: BBC : *Northern Ireland Election*. Poslední aktualizace 13. 3. 2007. Dostupné na WWW: <http://news.bbc.co.uk/1/shared/vote2007/nielection/html/main.stm>.

TABULKA 1. ZDROJE A KOŘENY IRSKÉ REPUBLIKÁNSKÉ ARMÁDY

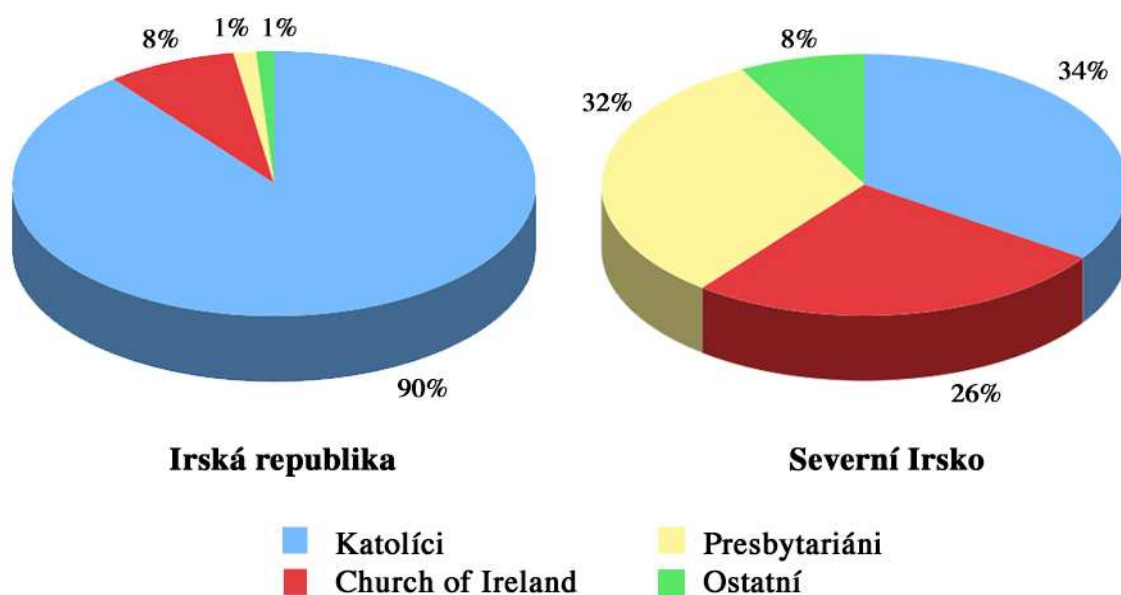
ZÁKLADNÍ JMÉNA A ORGANIZACE:	VZÁJEMNÁ PROVÁZANOST		ROZŠÍŘENÍ POLITICKÉHO KONFLIKTU:
	VNITŘNÍCH PODMÍNEK	VNĚJŠÍCH PODMÍNEK	
KATOLICKÝ SVAZ	Zahrnutí všech společenských vrstev včetně nižších	Zablokování politických jednání Londýnem	Sociální rovina
	Zahrnutí katolické církve do struktury boje za nezávislost		Náboženská rovina
MLADOIROVÉ	Národ	Potlačení povstání 1848	Potvrzení nacionalismu
	Hladomor	Vynucené konverze	Růst sociálních funkcí církve
IRSKÉ REPUBLIKÁNSKÉ BRATRSTVO	Násilí jako legitimní prostředek dosažení politických cílů	Zablokování prokatolické politické reprezentace	

TABULKA 2. ROZDĚLENÍ SEVEROIRSKÉ POPULACE Z HLEDISKA NÁBOŽENSKÝCH, POLITICKÝCH A POLOVOJENSKÝCH SKUPIN

NÁBOŽENSTVÍ:	KATOLÍCI	PROTESTANTI
POLITICKÁ DEFINICE:	Republikáni / Separatisté / Nacionalisté	Unionisté / Loajalisté
ZÁKLADNÍ POLITICKÝ CÍL:	Odtržení od Velké Británie a spojení s Irskou republikou	Posílení vztahů s Velkou Británií
Hlavní politické strany:	SDLP: Social Democratic and Labour Party – Sociálně-demokratická a laboristická strana	UUP: Ulster Unionist Party – Ulsterská unionistická strana
Radikální politické strany:	Sinn Féin	DUP: Democratic Unionist Party – Demokratická unionistická strana
Sociální hnutí:	Historicky Gaelská liga	Orange Order – Oranžský řád
Polovojenské organizace:	IRA: Irish Republican Army – Irská republikánská armáda PIRA: Provisional Irish Republican Army – Prozatímní irská republikánská armáda / Real IRA – Pravá IRA INLA: Irish National Liberation Army – Irská nacionálně-osvobozenecá armáda	UVF: Ulster Volunteer Force – Ulsterská dobrovolnická síla UDA: Ulster Defence Association – Ulsterská obranná asociace UFF: Ulster Freedom Fighters – Ulstersští bojovníci za svobodu
Deklarovaný cíl:	Ochrana katolického obyvatelstva před britskými vojsky a unionistickými útoky	Ochrana proti katolické nadvládě všemi zákonnými prostředky

GRAF 4. POPULACE IRSKÉ REPUBLIKY A SEVERNÍHO IRSKA PODLE NÁBOŽENSTVÍ, ROK 1911

Upraveno dle: CAIN Web Service: Background Information on Northern Ireland Society – Religion. Poslední úprava 4. 1. 2007. Dostupné na WWW: <<http://cain.ulst.ac.uk/ni/religion.htm#1a>>.

TABULKA 3. ROZDÍLNÉ POZICE KATOLÍKŮ A PROTESTANTŮ V KONFLIKTU

NÁBOŽENSTVÍ:	KATOLÍCI	PROTESTANTI
OSY SMÝŠLENÍ:	Separatisté	Loajalisté
KOŘENY NÁSILÍ:	Sociální a politické	Kulturní a náboženské
OSPRAVEDLNĚNÍ / LEGITIMITA I NÁSILNÝCH PROSTŘEDKŮ:	Ospravedlnění vzhledem k budoucnosti, k dosažení nového cíle, jímž je odtržení od Velké Británie	Legitimita vzhledem k minulosti, k tradici, již je zachování Velké Británie
CÍL NÁSILNÉHO JEDNÁNÍ:	Iniciovat změnu	Udržet status quo
UŽITÍ NÁSILÍ:	Z pozice bezmoci (násilí jako bezprostřední a rychlý prostředek)	Z pozice moci opírající se o početní většinu a organizaci
	Snaha získat moc	Snaha potvrdit moc

OBRÁZEK 3. MÍROVÉ STĚNY

Jedna z mírových stěn v ulici *Lanark way*. Stěna je vysoká 20 stop (přibližně 6 metrů) a táhne se několik mil. Stěna rozděluje protestantskou a katolickou čtvrť v západním Belfastu. Zdroj: Belfast Murals. Dostupné na WWW http://www.gransha-taxi.co.uk/Belfast_murals.htm.

OBRÁZEK 4. MÍROVÉ STĚNY

Nástěnná malba oslavující protestantské militantní jednotky *UDU*, *UDA* a *UFF* (Belfast, ulice *Shankill*). Zdroj: Shankill Murals Belfast. Dostupné na WWW: http://www.gransha-taxi.co.uk/Belfast_murals_Shankill.htm.

OBRÁZEK 3. POMNÍK ROBERTA (BOBBYHO) SANDA

Vyobrazen na zdi domu v ulici *Falls*, jež se nalézá v západní, katolické části Belfastu. Zdroj: Belfast Murals. Dostupné na WWW http://www.gransha-taxi.co.uk/Belfast_murals.htm.

REJSTŘÍK

- Adams, G., 13, 24, 25
Ahern, B., 25
Allience Party, 14
Alžběta I., 6
Ardoyne, 21, 23
Arendtová, H., 5, 32, 36
Aron, R., 38
Augustin, 30, 31
"B" jednotky (*B Specials*), 14, 15
Blair, T., 25
Bogside, 21
Boyne
    bitva u Boyne, 12. 7. 1690, 7
Braniff, D., 38
Catholic Association. viz Katolický svaz
církev
    anglikánská, 6
    irská, 11, 20
    katolická, 9, 33, 39
    Svobodná presbyteriánská (*Free Presbyterian Church*), 27, 37
Coelho, P., 5
Collins, M., 10, 20
Connelly, J., 10
Cromwell, O., 7
Crumblin, 21
Černohnědí (*Black and Tans*), 13
Dahrendorf, R., 5, 11, 15, 16, 17, 18, 28, 32
Davis, T., 9
Dcery Irska (*Inghinidhe na hÉiream*), 13
Democratic Unionist Party. viz Demokratická unionistická strana
Demokratická unionistická strana
    (*Democratic Unionist Party*), 14, 25, 26, 37
diskurs
    náboženský, 8
Dobrovolníci (*Volunteers*), 8
dohoda
    Anglo-irská, 24
    Velkého pátku (*Good Friday Agreement*), 14, 25
Easter Rising. viz povstání Velikonoční
elita
    protestantská, 8
etika
    odpovědnosti, 37
    politika, 36
    smýšlení, 36
    světce, 36
exploze
    populační, 8
Falls, 21, 51
Faul, D., 34, 38
Feniáni, 9
Grattan, H., 8, 15
Green Party, 14
Griffith, A., 13
Hartley, T., 39
hladomor, 8
    velký bramborový, 9
hnutí
    katolická, 8
    masové, 9
hurdling, 6
Church of Ireland, 11, 20
ideologie, 37

invaze
     Cromwellovská, 7
 Irská jednota (*United Irishman*), 8
 Irská republikánská armáda (*Irish Republican Army*), 10, 13, 21, 24, 26, 27, 33, 38, 55
 Irské republikánské bratrstvo (*Irish Republic Brotherhood*), 9, 13
 Jakub II., 7
 Jan, 29
 jednání
     etické, 36
 jednotky
     irských dobrovolníků, 10
     polovojenské, 14
 Ježíš Kristus, 28, 29
 Jindřich VIII., 6
 Juergensmeyer, M., 5, 33, 34, 35
 kalvinismus, 32
 Karel I., 7
 Karel II., 7
 katolicismus, 6
     politický, 38
 Katolický svaz (*Catholic Association*), 9, 33
 Kolář, M., 20
 kolonizace
     normanská, 6
     ulsterská, 6, 19
 konflikt, 15
     intenzita, 16
     náboženský, 34
     násilnost, 16
     politický, 8, 27, 33
     regulace, 17
     sociální, 8, 16, 27
 konspirace
     katolická, 23
 Krvavá neděle (*Bloody Sunday*), 22
 Křesťanská totožnost, 31
 kultury
     násilí, 35
Land League. viz Pozemková liga
 legitimita, 30
 ligatury, 17
 Ligget, M., 23
 loajalisté, 12
 Lukáš, 29
 Maginess, A., 23
 Marek, 29, 32
 Marx, K., 16
 Matouš, 29, 32
 metodisté, 11
 militarismus
     náboženský, 31
 Milton, J., 8
 Mitchell, G., 25, 38
 Mladé Irsko (*Young Ireland*), 9
 mobilita
     sociální, 17, 18
 moderna, 8, 40
 Mojžíš, 28
 možnosti, 17
 mučednictví, 32
 nacionalisté, 12
 národ, 9
 násilí, 5, 13, 18, 21, 24, 26, 27, 28, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 42
     katolické, 33, 34, 36, 38
     protestantské, 11, 14, 21, 24, 31, 34, 36
 nepokoje, 10
 Noble, K., 31
 O'Brian, C. C., 38
 O'Connell, D., 8
 Ockenfels, W., 37
Orange Order. viz Oranžský řád, viz Oranžský řád
 Oranžský řád (*Orange Order*), 7, 8, 15, 20, 37, 38
 organizace

polovojenské, 10
 Organizace na ochranu lidských práv (NICRA), 21
 Paisley, I., 24, 34, 35, 37, 38
 Parnell, Ch. S., 9
 Pavel, 30
Penal Laws. viz zákony trestní
 Pilát Ponský, 29
 pluralizace, 17
 politliturgie, 37
 povstání
     Velikonoční (*Easter Rising*), 10
 Pozemková liga (*Land League*), 9, 13
 Pravá IRA (*Real IRA*), 14
 presbyteriáni, 11
 Progresivní unionistická strana (*Progressive Unionist Party*), 14
Progressive Unionist Party. viz Progresivní unionistická strana
 protestantismus, 6, 7
 Prozatímní Irská republikánská armáda (Provisional Irish Republican Army), 13, 25
 rada
     výkonná, 26
Real IRA. viz Pravá IRA
 republika
     Cromwellova, 7
 republikáni, 12
 rezistence
     pasivní, 32
 Sands, R., 38
 sbory
     britské pomocné, 10
 separatisté, 12
 Shakespeare, W., 30
 Shirlow, P., 22
 Shromáždění Severního Irska, 24
 Sinn Féin, 12, 13, 14, 18, 24, 25, 26, 33, 38
 smlouva
     prosincová, 10
Social Democratic and Labour Party. viz Sociálně-demokratická a labouristická strana
 Sociálně-demokratická a labouristická strana (Social Democratic and Labour Party), 13, 24
 Společenství Irů (*Cumann na nGaedheal*), 13
 Společné lojalistické vojenské vedení, 25
 stěny
     mírové, 22, 24
 Swift, J., 6
 šance
     životní, 17, 18
 Šimon, 29, 30
 šlechta
     gaelská, 6
 Thatcherová, M., 24
 Tomáš Akvinský, 30
 Tone, T. W., 8, 38
 Trimble, D., 26
troubles. viz nepokoje
 třída
     společenská, 10
 Učedníci z Derry, 21, 31
 Ulster, 6, 13, 20, 24, 34, 35, 38
Ulster Freedom Fighters. viz Ulsterští bojovníci za svobodu
Ulster Unionist Party. viz Ulsterská unionistická strana
 Ulsterská obranná asociace (*Ulster Defence Association*), 14
 Ulsterská unionistická strana (*Ulster Unionist Party*), 14, 25, 26
 Ulsterské dobrovolnické síly (*Ulster Volunteer Force*), 14, 20, 22, 27, 34, 35, 38
 Ulstersští bojovníci za svobodu (*Ulster Freedom Fighters*), 14

umírněnost, 30
unionisté, 12
Unionistická strana (*Unionist Party*), 14
United Irishman. viz Irská jednota
Urban II., 30
Ustanovení v Kilkenny (*The Statues of Kilkenny*), 6
Valéra, É. de, 10, 20
válka
    náboženská, 37
    občanská, 7, 10
    pozemková, 10
    spravedlivá, 28, 30, 31, 35
veřejnost, 8, 10
Vilém III. Oranžský, 7
Volunteers. viz Dobrovolníci
Weber, H., 33
Weber, M., 5, 32, 33, 36, 37, 44
Young Ireland. viz Mladé Irsko
zákony
    trestní (*Penal Laws*), 7
zéloti, 29

ABSTRACT

Kendallová, Jitka: *The Irish Conflict, An Example of Violence within Christianity*. Ceske Budejovice 2007. The Bachelor dissertation. The University of South Bohemia in Ceske Budejovice. Theological Faculty. Department of Philosophy and Religious Sciences. The leading professor **doc. Mgr. Jaroslav Vokoun, Th.D.**

The key words: religion, Christianity, violence, conflict, Northern Ireland, Belfast, Ulster, Unionists, Nationalists, IRA, UVF, Sinn Féin, DUP.

The Bachelor dissertation focuses on the problem of the conflict between Protestants and Catholics in Ireland. Special attention is drawn to the situation in the province of Ulster

The work focuses on two crucial issues. Firstly the systematic repression of the rights of minority groups and the inability by formally declared democracy to prevent violence in the face of the majority in a modern country like Great Britain. Secondly with reference to a particular Northern-Irish conflict it focuses on the problem of using religion for asserting political aims. Both of these problems lead to a municipal problem which is the relationship between religion, politics and society in 20th century.

Analysis comes partly from reflection of the historical formation of the conflict. The conflict itself as a specific social phenomenon is examined with reference to the common theory of conflict of Ralf Dahrendorf. The problematic relationship between politics, religion and violence is examined with reference to the sociological concept of Mark Juergensmeyer and Max Weber and the concept of Christian ethics.

ABSTRAKT

Kendallová, Jitka: *Irský konflikt, příklad násilného konfliktu v křesťanském náboženství* České Budějovice 2007. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra filozofie a religionistiky. Vedoucí práce: **doc. Mgr. Jaroslav Vokoun, Th.D.**

Klíčová slova: Konflikt, Belfast, Ulster, protestant, katolík, unionisté, nacionalisté, náboženství, násilí, IRA, UVF, Sinn Féin, DUP

Tato bakalářská práce se soustřeďuje na problém konfliktu mezi protestanty a katolíky v Irsku. Zvláštní pozornost je věnována problému Severního Irska, konkrétně situaci v provincii Ulster. Tento text se soustředí zejm. na podoby konfliktu v 19. a 20. století.

Práce se soustřeďuje na dva základní problémy. V první řadě se jedná o systematické potlačování práv menšiny a neschopnost formálně deklarované demokracie zamezit projevům násilí vůči většině v moderní zemi jakou je Velká Británie S ohledem na konkrétní severoirský kon-

flikt je snaha přiblížit problém užití náboženství pro prosazování politických cílů do roviny jakéhosi svatého poslání. Oba problémové okruhy pak odkazují k obecnějšímu problému, kterým je vztah náboženství, politiky a společnosti ve 20. století.

Analýza vychází jednak z reflexe historického formování konfliktu. Samotný konflikt jako specifický sociální jev je reflektován na obecné teorie konfliktu, zejm. teorii Ralfa Dahrendorfa. Pro východiska tohoto problematického vztahu mezi politikou, náboženstvím a násilím byly vybrány sociologické koncepce Marka Juergensmeyera či Maxe Webera a dále koncepce křesťanské etiky.